

“ที่สำคัญคือเรามีเครือข่าย ถ้าพูดถึงเรื่องคุณภาพชีวิต
เราเป็นศูนย์จัดการเครือข่าย ได้ทำกิจกรรมแทบทุกด้าน
ทั้งสุขภาพ เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ เศรษฐกิจชุมชน สวัสดิการ
สิ่งแวดล้อม ลดบุหรี่ย ลดเหล้า เป็นการกระตุ้นให้คนตื่นตัว”

นิเทศ แก้วกิ่ง
นายกเทศมนตรีตำบลหนองอีบุตร

หนองอีบุตร...รวมใจ
รวมใจ...รวมใจ

หนองอีบุตร... ชุมชนจัดการตนเอง

ที่ตั้ง : คณาธิปไตย
ภาพ : ทวีพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

หนองอีบุตร...ชุมชนจัดการตนเอง

คณาธิป

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
คณาธิป.

หนองอีบุตรชุมชนจัดการตนเอง.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560.
96 หน้า.

1. การพัฒนาชุมชน. 2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

307.14

ISBN 978-616-393-108-5

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-108-5

พิมพ์ครั้งที่ 1

กรกฎาคม 2560

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เฮงบุญยพันธ์

ฉัญญา แสงอุบล

นิเทศ แก้วกั้ง

นิตยา สุกใส

บรรณาธิการ

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

กฤษณะ แสนพวง

ชัชฎาพร ณ บางช้าง

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ช่างภาพ

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

ศิลปกรรม

พรทิวา ไวยครุฑธา

ออกแบบปก

ณัฐชา วิวัฒน์ศิริกุล

พิสูจน์อักษร

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ประสานงานการผลิต

รัชนี้ สงวนดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน (สำนัก 3)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

อาคารเรียนรู้สุขภาพะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จู๊ซ อັฟ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

เลขที่ 200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

ติดต่อ : juiceup.asia@gmail.com

สิ่งที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน (สำนัก 3) ทำมาตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบัน คือ การขับเคลื่อนงานในพื้นที่ต้นแบบ โดยใช้โมเดลตัวคุณ คือหนึ่งชุมชนต้นแบบ หรือที่เราเรียกว่า ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาพระดับชุมชน (ศจค.) ถ่ายทอดการเรียนรู้สู่ชุมชนเครือข่าย 20 แห่ง ซึ่งนอกจากการเข้าร่วมเรียนรู้แล้ว ยังผลักดันให้ชุมชนเครือข่ายจัดทำข้อมูล โดยมีทั้งการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน (RECAP) และจัดทำระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาผ่านข้อมูลโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกันด้วย

ในกรอบการทำงานของ ศจค. เรายังคงไว้ซึ่ง 7+1 ประเด็นนโยบายสาธารณะเป็นแกนในการขับเคลื่อน เมื่อขับเคลื่อนมาจนได้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ คณะทำงานจึงพัฒนากลไกใหม่ อาทิ ศูนย์สนับสนุนวิชาการเฉพาะประเด็น (ศวฉ.) ศูนย์เรียนรู้เฉพาะประเด็น (ศร.) และศูนย์ประสานงานเฉพาะประเด็นและจัดการเรียนรู้ (ศปง.) กลไกเหล่านี้ขับเคลื่อนงานลงลึกในบางประเด็น เช่น การพัฒนาและสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น การควบคุมยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดอุบัติเหตุ การพัฒนาระบบอาหารชุมชน ฯลฯ โดยยังคงใช้โมเดลตัวคุณด้วยเราเชื่อว่าการพัฒนาเรื่องหนึ่งจักส่งผลกระทบต่อส่วนงานในมิติอื่นๆ อย่างมีนัยยะสำคัญ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่เปิดกว้างให้ชุมชนท้องถิ่นที่เคยทำงานร่วมกับเรา ได้ทำงานต่อ หรือชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เคยทำงานกับเรา ได้มีจุดร่วมและเริ่มต้นทำงานกับเราได้ โดยทั้งหมด แน่แน่นอนว่าต้องการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ แต่ที่สุดแล้ว ก็หวังว่าแรงกระเพื่อม จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายต่อไป

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรม

ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถให้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

นอกจากนี้ ในห้วงปีที่ผ่านมา เรายังพบว่างานที่ดำเนินอยู่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลไทยได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของทิศทางการพัฒนาประเทศไทย เมื่อมองตรงนี้ เราจะพบว่า จังหวะก้าวและทิศทาง การเดินของเราเป็นสิ่งที่ไม่ใช่แค่ประเทศไทยต้องการ แต่เป็นสิ่งที่โลกใบนี้ต้องการด้วย

งานพัฒนาที่เกิดขึ้น ต้องยกเครดิตให้แก่ทุนดั้งเดิมของชุมชน สิ่งที่สำคัญ 3 ทำ คือการเข้าไปต่อยอดงานที่ชุมชนทำอยู่ โดยสร้างการบูรณาการขึ้นภายใน ทั้งการจัดการคน ข้อมูล แผนชุมชนดั้งเดิม กลวิธีการทำงาน นโยบายสาธารณะ เมื่อมีข้อมูล มีแผน มีเป้าหมาย บวกกับงบประมาณ ก็ทำให้การทำงานนั้นง่ายขึ้น นอกจากนี้ สำนัก 3 ยังสร้างการบูรณาการร่วมระหว่างองค์กร ซึ่งเวลานี้ได้ลงนามข้อตกลง เพื่อผลักดัน 1 แผน 1 ตำบล ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เชื่อว่าน่าจะลดปัญหาความซ้ำซ้อนของข้อมูลลง และส่งผลให้การผลักดันกิจกรรมพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ถึงที่สุดแล้ว สสส. โดยสำนัก 3 ก็ขอเป็นส่วนหนึ่งในการสานต่อเจตนารมณ์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่อยากเห็นประชาชนคนไทยมีความสุข สดชื่นสดใส รู้เท่าทันตัวเอง เท่าทันโลก มีทักษะ มีความรู้ในการสร้างชุมชนให้มีความสามัคคี ป้องกันสิ่งชั่วร้ายจากภายนอก เพื่อร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มีสุขภาพที่ดีครบทั้ง 4 มิติ อันได้แก่กาย จิตใจ ปัญญา สังคม และปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยให้มีความมั่นคงสืบไป

ดวงพร เฮงบุณยพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

6 | บทนำ

'คืนวันฝนตก'

12 | อุ่นเครื่อง

18 | บ้านนิคมหนองบัว หมู่บ้านจัดการตนเอง

20 | ชีวิต ลิขิตได้

24 | สุขศาลาบ้านนิคมหนองบัว

28 | กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

32 | ศูนย์บริหารจัดการพลังงานครบวงจรในชุมชน

34 | โรงปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

36 | เทียวบ้านผู้ใหญ่บ้านนิคมหนองบัว

40 | เรื่องเงินๆ ของนาหัวเมย

42 | สถาบันจัดการเงินทุนชุมชนบ้านนาหัวเมย

46 | ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านนาหัวเมย

50 | กินอัมนอนอุ่น

52 | โฮมสเตย์แม่วิคิด-พ่อแป้ง

สารบาญ

56 | สุนทรรรมยามเยือน

58 | วัดหนองอีบุตร

62 | ว่าด้วยเรื่องสุขภาพ

64 | บ้านปันสุข

68 | แพทย์แผนไทย

70 | หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินและ อปพร.

72 | ชีวิตคือการเรียนรู้

74 | โรงเรียนหนองอีบุตรไพรเวท

78 | สัมมาชีพแห่งบ้านหนองอีบุตร

80 | ข้าวเกรียบผลไม้

83 | กลุ่มจักสานบ้านหนองอีบุตร

86 | ทฤษฎีใหม่

88 | สวนศรินันท์

92 | บทส่งท้าย

บทนำ

‘คืนวันฝนตก’

Introduction

ฟ้าหลังฝนสวยงามเสมอ ยิ่งกับชีวิต
คนต่างจังหวัดด้วยแล้ว ทุกคนปลื้มปิติที่ฝนตก
กลับกันที่บ้านผมในกรุงเทพฯ ผู้คนบ่นอุบ
ไม่ชอบใจ ด้วยฝนตกคราใด ท้องถนน
แปรเปลี่ยนเป็นท้องทะเล รถยนต์กลายเป็น
เรือ บ้างเป็นเรือพิกลพิการ เครื่องยนต์
ดับสนิทกลางน้ำ ชวนให้ประชดซื้อเรือมาใช้
ให้รู้แล้วรู้รอด

ไหนจะดวงไฟสีแดง บรรดานกที่หลบเร้นตามซอกตึก ดวงตารับภาพมุกกว้าง คงฉงนกับดวงไฟซึ่งเรียงรายยาวเป็นกิโลเมตรหลายต่อหลายเส้นทางเป็นเช่นนั้น ปัญหาที่ดูจะกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิตคนเมือง ครั้นจะมองเป็นสีสันหนึ่งของชีวิตก็ฟังเหมือนปลอบใจตัวเองเกินไปหน่อย และยิ่งน่าเศร้า เมื่อคิดว่ามันอาจเป็นสิ่งเดียวที่เราทำ

วิถีของคนเมือง เราเผื่อใจให้มีใครสักคนหน่วยงานสักหน่วยงานมารับผิดชอบ ผู้คนอยู่กันแบบปัจเจก สภาพโดยรวมจึงไม่ต่างจากเมืองที่พิกลพิการซ้ำซ้อน เมืองไม่สามารถเรียกร้องความร่วมมือจากผู้คน ชุมชนล่มสลายยากเกินกว่าจะจัดการรับมือ

ขณะเดียวกัน ผู้คนไม่สามารถเรียกร้องบริการสาธารณะที่ตอบรับกับสถานการณ์ปัญหาเป็นนงูกินหาง ผมคิดไปถึงปี 2554 แล้วนึกสงสัยว่า หรือเราต้องรอวิกฤตมาเคาะประตูหน้าบ้าน เพื่อเป็นสักขีพยานของความร่วมมือสามัคคีเสียก่อน และเมื่อวิกฤตผ่านพ้น เรากลับไปใช้ชีวิตตามเดิม ต่างคนต่างอยู่ ไม่เคยมาพูดคุยกันว่าจัดการเมืองอย่างไรถึงจะเข้าท่า สงสัยคนเมืองไม่ชอบการพูดคุยเจรจา แต่ชอบพิมพ์ลงในโลกโซเชียล ผมเองก็ดูจะเป็นคนหนึ่ง

ผมมาอยู่ที่กาฬสินธุ์ 3 วันแล้ว ฝนตกไม่เว้นแต่ละวัน ได้เห็นทั้งฟ้าก่อนฝนและฟ้าหลังฝนเสียหลายครั้ง แต่ภายใต้ฟ้า

ผืนเดียวกันนี้ ไม่มีลุ่มเสียงบ่นอุบ ไม่มี
สถานการณ์ตึงเครียด ผู้คนเดินออกจากบ้าน
ถือไฟฉายเพื่อไปส่องกบ จับปลา เป็นเรื่อง
สนุกไปเสีย ผมนึกชื่นชมวิถีของพวกเขา ชีวิต
ที่ผูกพันกับฤดูกาล มีสุขทุกข์ผสมปนเปกันไป
เย็นวันที่สาม ผมยังอยู่ที่ตำบลกลางหมื่น
พีได้ง-กฤษณะ แสนพวง เดินทางจากอำเภอ
ห้วยผึ้ง เข้ามารับผมที่อำเภอเมือง จังหวัด
กาฬสินธุ์ เขามาถึงตั้งแต่ห้าโมงครึ่ง ผมยังไม่ตก
ลึกลับพักผ่อนลงมาอย่างหนัก แต่กว่าที่ผม
จะเสร็จจรูระ เวลาก็ล่วงเลยไปถึงหนึ่งทุ่ม ผน
หยุดตกแล้ว

คืนวันฝนตก ผมอยู่ในสภาพเหนื่อยแสน
สาหัส เดินทางบนทางหลวงหมายเลข 12

หรือถนนมลิวรรณ ช่วงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จากอำเภอเมืองผ่านอำเภอสมเด็จ แล้วเลี้ยวขวาตรงแยกตลาดสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อมุ่งสู่อำเภอห้วยผึ้งเป็นอำเภอเล็กๆ ที่แยกตัวออกมาจากอำเภอกุฉินารายณ์ โดยมีเพียง 4 ตำบล คือตำบลคำบง ตำบลไค้ปูน ตำบลนิคมห้วยผึ้ง และตำบลหนองฮีบุตร ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของผม ตำบลหนองฮีบุตรจัดเป็นน้องเล็กและตัวเล็กที่สุดในอำเภอนี้

พี่โต้งเล่าว่า ตอนแบ่งออกมานั้น ดึงพื้นที่จาก 3 ตำบลที่เข้ามา รวมเป็น 8 หมู่บ้านส่วนมาจากไหนอย่างไร ไว้ลองไปถามนายกเทศมนตรีตำบลหนองฮีบุตร น่าจะได้ข้อมูลครบถ้วนมากกว่า

ผมมองออกไปนอกหน้าต่าง เมื่อดันเป็นกิจจะเรียบร้อยรับแสงไฟ ถนนหนทางราบเรียบ และกว้างขวางดี เราเลี้ยวขวาที่แยกตลาด

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ไปอีกประมาณ 14 กิโลเมตรแล้วเลี้ยวขวาเข้าสู่ตำบลหนองฮีบุตร พี่โต้งพาผมตรงไปยังบ้านนิคมหนองบัว หมู่ที่ 5 ที่นี้เคยเป็นพื้นที่ของนิคมสร้างตนเองกุฉินารายณ์ ก่อนที่การพัฒนาและแบ่งเขตการปกครองจะทำให้หมู่บ้านนี้เป็นส่วนหนึ่งของตำบลหนองฮีบุตร

รถจอดหน้าบ้านหลังหนึ่ง เวลาสองทุ่มกว่าแล้ว แต่เจ้าบ้านยังเปิดไฟสว่างโร่ รอคอยการมาถึงของผม พี่โต้งบอกว่าเดินทางมาเหนื่อย พักผ่อนให้สบาย บ้านหลังนี้ขึ้นชื่อเรื่องการต้อนรับ ไม่มีเครื่องปรับอากาศก็จริง แต่คืนวันฝนตกแบบนี้ นอนสบายอยู่แล้ว

พลันนั้นผมนึกถึงคืนวันครั้งวัยเยาว์ที่เครื่องปรับอากาศไม่ได้ถูกเหมือนเดี๋ยวนี้นี่ที่บ้านผมมีเพียงพัดลมตัวเดียวสายไปมาสายลมโอบคลุมสามชีวิตไม่ให้ร้อนจนเกินไป

เบอร์หนึ่งในฤดูฝน เบอร์สามในฤดูร้อน และ เบอร์ศูนย์ หากปีนั้นมีฤดูหนาว

ผมขอบคุณที่ไต่งสำหรับวันนี้ ไม่มีอะไร นำห้วง เมื่อเจ้าบ้านเปิดประตูออกมาต้อนรับ ภายในอุ่นด้วยแสงไฟ ที่มุมหนึ่งของบ้าน น้ำข้าวโพดสีนวลวางอยู่ในถาดบนโต๊ะรับแขก **แม่วิคิด-พ่อแป้ง เกาวัลย์ดี** นั่งลงถามไถ่ที่มา รวมถึงกับข้าวกับปลาหม้อเย็นวันนี้ ผม รับประทานมาอิมแล้ว จากนั้นส่งมอบแดงไทย หนึ่งลูก และปลาต้มที่ติดมาหนึ่งกระปุกให้ ทั้งสอง เพราะผมคงไม่ได้กลับบ้าน

ฟรุ้งนี้ยังมีเรื่องราวอีกมากรออยู่ แม่วิคิด พาผมไปดูห้อง เป็นห้องที่สองจากด้านหน้า อยู่บนชั้นหนึ่งที่พ่อแป้งบอกว่าเพิ่งกระเบื้อง เสร็จ ช่างในมีที่นอน พัดลมเพดานติดพร้อม ครบถ้วนแล้วในสิ่งที่ต้องการ ผมวางกระเป๋า ก่อนเดินตามแม่วิคิดไปดูตำแหน่งห้องน้ำ

พื้นที่ชั้นล่างกว้างขวางขนาดตั้งโต๊ะปิงปอง ได้เป็นสิบตัว มีเสายู่มาก ประหนึ่งศาลา การเปรียญในวัด พ่อแป้งหัวเราะเมื่อได้ยิน ผมเปรียบเทียบ

ห้องน้ำอยู่ด้านใน มีด้วยกัน 2 ห้อง หน้าตาเหมือนกัน แต่ผมมีนิสัยเข้าห้องไหน จะเข้าห้องนั้นตลอด แล้วผมก็เลือกห้อง ด้านใน แม่วิคิดกับพ่อแป้งแยกย้ายเข้านอน ส่วนผมมาอาบน้ำแปรงฟัน น้ำจืดที่นรีสะอาดดี สะอาด อาบแล้วสดชื่น

ผมนอนเล่นโทรศัพท์อีกหน่อย คนแถวบ้าน บ่นอุบเรื่องฝนตก ผมเลื่อนหนีไปดูคิปลิวิดีโอ แมวบ้างหมาบ้าง ผ่อนคลายดี กระทั่งเปลือกตา เริ่มแสดงอาการล้า จะปิดตัวเองลงเสียให้ได้ ผมเลยต้องชิงปิดไฟก่อน ทั้งโลกใบนี้ไว้ เบื้องหลังเป็นการชั่วคราว...

อุ่นเครื่อง

Warm up

รุ่งเข้ามาถึง ผมตื่นตอนเจ็ดโมงครึ่ง ถือว่า
สายโตนเมื่ออยู่ต่างจังหวัด ซ้ำยังมีแรงเฉื่อย
จากแรงโน้มถ่วงจุดรั้งตัวผมให้แผ่ราบอยู่
เท่านั้น กว่าจะติดตัวเองให้พ้นจากที่นอน
ต้องใช้เวลาเกือบสิบนาที

เปิดประตูออกมา สำหรับอาหารเช้า วางหรออยู่กลางบ้าน รวดเร็วอะไรเช่นนี้ ผมรีบจัดการธุระให้แล้วเสร็จ ก่อนมา ประจันหน้ากับบรรดาอาหารที่เจ้าบ้านจัดแจง ใส่ถาด ทุกจานมีฝาปิดมิดชิด ช่างถาด มีตะกร้าใส่ผ้าเช็ดมือวางไว้ กับข้าวกับปลา หลายอย่าง หนึ่งในนั้นมีปลาส้มที่ผมนำมา เมื่อวาน รวมถึงแดงไทยน้ำกะทิ เลี้ยงกัน ขนาดนี้ตั้งแต่มีแรก ผมมีแว่วอ้วนมาเลย

ระหว่างอ้อมร้อยกกับมือเข้า ชายคนหนึ่ง เปิดประตูเข้ามา แล้วแนะนำตัวเอง

ที่กึ่ง-ก้องภพ ก้องเวหา จะเป็นคนพาผม ไปยังแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายในตำบลหนองอีบุตร ผมบอกว่าตื่นสาย เลยกินข้าวช้า ต้องขอโทษ ที่ทำให้รอ เขาตอบว่าไม่เป็นไร เพราะเช้าวันนี้ เราจะลุยกันในหมู่บ้านนี้แหละ

อันดับแรกที่กึ่งพาผมไปพบ **นิเทศ แก้วกึ่ง** นายกเทศมนตรีตำบลหนองอีบุตร ที่ห้องทำงาน ได้ยินมาว่านายกฯ นิเทศเป็นนักกิจกรรม ชยันคิดชยันทำ สมัยก่อนที่เป็นครู ก็คงคิด ทำโน่นนี่มิได้หยุดเหมือนกัน

นายกฯ นิเทศมีไซคนตำบลหนองอีบุตร แต่มีโอกาสมาเป็นเขยบ้านหนองอีบุตร หมู่ที่ 3 สิบย่อนไปตั้งแต่ปี 2524 จากวันนั้น จนวันนี้ก็ 30 กว่าปีแล้ว

ตำบลหนองอีบุตรเป็นตำบลใหม่ มีพื้นที่ 36 ตารางกิโลเมตร แยกตัวออกมาจากตำบล ค้างเมือปี 2532 มีด้วยกัน 8 หมู่บ้าน

“การแยกตำบลครั้งนั้น ทั้ง 8 หมู่บ้าน ไม่ได้มาจากตำบลเดียวกัน อย่างบ้านหนองอีบุตร หมู่ที่ 1-4 บ้านหนองขอนแก่น หมู่ที่ 8 ทั้งหมดนี้ มาจากตำบลค้างเมือ ส่วนบ้านนิคมหนองบัว

หมู่ที่ 5 และบ้านหัวนาคม หมู่ที่ 6 ทั้งสอง หมู่บ้านนี้มาจากตำบลนิคมห้วยผึ้ง และ บ้านนาหัวเมย หมู่ที่ 7 แบ่งมาจากตำบลไค้โนน” นายกฯ นิเทศอธิบาย ผมฟังแล้วรู้สึกฉงน

วัฒนธรรมของที่นี่ยังคงผูกพันกับ พระพุทธศาสนา มีประเพณีทุกเดือน ตามฮีต 12 คอง 14 แต่นายกฯ นิเทศบอกว่า ในตำบลมีประชากรบางส่วนเป็นชาวภูไท ทั้งที่กระจุกตัวในคุ้มหลักเมืองของบ้าน หนองอีบุตร และที่ไปอยู่บ้านนิคมหนองบัว หมู่ที่ 5 โดยทว่าวันนี้ ภูไทกับภูลาวผสมผสาน กัน แตกต่างเพียงภาษา ซึ่งเอาเข้าจริงก็สามารถสื่อสารกันได้รู้เรื่อง

พื้นที่หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ทั้ง สามหมู่บ้านเคยเป็นป่าเสื่อมโทรม กระทั่งมี หน่วยงานนิคมสร้างตนเองภูจินารายณ์ ภายใต้การดูแลของกรมประมงสาธเคราะห์ เข้ามาจัดสรรพื้นที่ทำกิน และให้ความช่วยเหลือ ด้านคุณภาพชีวิต ผู้คนจึงเริ่มเข้ามาตั้งรกราก รวมกัน แต่ในหมู่ที่ 5 ส่วนมากเป็นกลุ่มภูไท ซึ่งย้ายมาจากบ้านหนองอีบุตร ส่วนหมู่ที่ 6 นั้นเป็นคนต่างถิ่นโดยแท้จริง

ภาพรวมของตำบลหนองอีบุตรวันนี้ ผู้คน ทำนาปีเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่นาปรังไม่ค่อย ได้รับความนิยม เพราะช่วงหลังจากเก็บเกี่ยว คนที่นี่ปลุกถั่วเหลืองและมะเขือเทศกัน มากกว่า

นอกจากข้าวแล้ว ยังมีพืชเศรษฐกิจอีก 2 ชนิด คืออ้อยและยางพารา โดยปลูกอ้อย เพื่อส่งเข้าโรงงานน้ำตาลมิตรผลในอำเภอ ภูจินารายณ์ ส่วนยางพารามีเอกชนในพื้นที่ รับซื้ออีกทอดหนึ่ง

ศ. นพ. นฤพนธ์ สุวรรณผลสุภา
ผู้อำนวยการศูนย์เวชศาสตร์ป้องกัน

นิเทศ แก้วกึ่ง

“ตอนนี้ราคาข้าวไม่ตี นากลัว เพราะชีวิตทุกวันนี่เดินตามค่าใช้จ่า่ย ถ้ายังเป็นแบบนี้ ปีต่อๆ ไปพื้นที่อ้อยจะเพิ่มขึ้น” นายกะ นิเทศ แสดงความกังวล

ผมถามถึงจุดเด่นของตำบลหนองอีบุตร นายกะ นิเทศยิ้มและตอบในทันทีว่า หนองอีบุตร เป็นตำบลแห่งความสุข ไม่มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง เป็นสังคมพี่น้อง ผู้คนดำรงชีวิตเรียบง่าย มีกินมีใช้ แค่ฝนตกตามฤดูกาล ก็มีความสุขแล้ว

อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ คือตำบลนี้มีวัดหนองอีบุตรเป็นจุดศูนย์รวมที่เข้มแข็ง โดยเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นเจ้าของอำเภอ มีความรู้ความสามารถในการเทศน์ ทั้งยังเป็นพระนักพัฒนา อย่างล่าสุดนี้ วัดหนองอีบุตร เป็นวัดในโครงการวิถีไทยวิถีพุทธ ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

“ผมว่าเป็นเรื่องน่าภูมิใจ ยามที่อำเภอ กิติ จังหวัดกิติ มีโครงการอะไรก็ตามแต่ เขามองตำบลหนองอีบุตรเป็นลำดับต้นๆ นับว่าเรามีต้นทุนที่เข้มแข็งมาก” นายกะ นิเทศกล่าว

ส่วนบริการสาธารณะ ที่นี้มีโรงเรียนหนองอีบุตรไพรเวทย์ รองรับเด็กจากบ้านหนองอีบุตร หมู่ที่ 1-4 โรงเรียนนิคมภูจินารายณ์ หมู่ 3 รองรับเด็กจากบ้านนิคมหนองบัว หมู่ที่ 5 บ้านหัวนาคม หมู่ที่ 6 รวมถึงบ้านนาอุดม ของตำบลนิคมห้วยผึ้ง แล้วยังมีโรงเรียนนิคมภูจินารายณ์ หมู่ 6 เป็นโรงเรียนขยายโอกาส รองรับเด็กจากทั้งตำบลหนองอีบุตร ตำบลไค้หนู่น และตำบลนิคมห้วยผึ้ง สุดท้ายคือโรงเรียนบ้านหนองขอนแก่น รองรับเด็กจากบ้านหนองขอนแก่น หมู่ที่ 8

ด้านการดูแลสุขภาพ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองอีบุตรคอยให้บริการ

กิ่งภพ ก้องเวหา

รักษาพยาบาลเบื้องต้น โดยรองรับทั้ง 8 หมู่บ้าน ส่วนกรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน ทางเทศบาลตำบลหนองฮีบุตรจัดรถกู้ชีพไว้ให้ พร้อมเวรประจำรถตลอด 24 ชั่วโมง

อย่างน้อยก็ต้องมีปัญหาบ้าง ผมพูดขึ้น นายกฯ นิเทศพยักหน้ารับและกล่าวว่า อย่างแรกคือโครงสร้างพื้นฐาน ถนนหนทางยังเป็นลูกรัง บางช่วงเป็นหลุมบ่อ แต่งบประมาณจัดการเรื่องนี้น้อยนิด

นายกฯ นิเทศเสริมว่า ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา เป็นเรื่องน่ายินดีที่ตำบลหนองฮีบุตรเข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน เพราะทำให้ชุมชนตื่นตัว จากทุนที่ระจกจ่ายกลายเป็นกลุ่มก้อน จากชาวบ้านธรรมดามาเป็นวิทยากร จับไม้เท้าเรื่องราวของสิ่งที่ตัวเองทำ ไหนจะยังบุคลากรที่เกิดการพัฒนา

ศักยภาพ ซึ่งเป็นผลดีต่องานพัฒนาตำบล

“ที่สำคัญคือเรามีเครือข่าย ถ้าพูดถึงเรื่องคุณภาพชีวิต เราเป็นศูนย์จัดการเครือข่าย ได้ทำกิจกรรมแทบทุกด้าน ทั้งสุขภาพ เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ เศรษฐกิจชุมชน สวัสดิการสิ่งแวดล้อม ลดบุหรี่ยาลดเหล้า เป็นการกระตุ้นให้คนตื่นตัว จากทั้ง 4 องค์กรหลัก ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงาน และประชาชน เรียกว่าเปิดโลกทัศน์ใบใหม่ให้เรา” นายกฯ นิเทศเล่าด้วยรอยยิ้ม

เมื่อเล่าจบ สายตาของเขาจับไปที่ประตู ผมเหลือบมองนาฬิกา สมควรแก่เวลาออกเดินทาง นายกฯ นิเทศฝากฝังผมไว้กับพี่กิ่ง กำชับให้ผมได้ดูทุกอย่างที่เป็นเสน่ห์ของที่นี่ โดยตำบลหนองฮีบุตรวันนี้ก็กล่าวพูดได้เต็มปากเต็มคำแล้วว่า

“เราเป็นชุมชนจัดการตนเอง” นายกฯ นิเทศทิ้งท้าย...

บ้านนิคมหนองบัว หมู่บ้านจัดการตนเอง

Self-managed village

ถนนหนทางยังคงขึ้นแฉะ พี่กั้งพาผม
เดินทางกลับไปยังบ้านนิคมหนองบัว หมู่ที่ 5
ขณะนั้นฝนโปรยปราย เม็ดฝนละเอียดถี่ยิบ
ต้อนรับกันตั้งแต่เข้าเลย

บ้านนิคมหนองบัวตั้งอยู่บนพื้นที่ของ
นิคมสร้างตนเองภูจินารายณ์ ผมระลึกถึง
คำบอกเล่าของนาย กฯ นิเทศ พี่นพของ
คนที่นี่โยกย้ายมาจากโซนบ้านหนองอิบุตร
ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มภูไท จุดเด่นของบ้านนี้
คือความสมัครสมานสามัคคี ช่วยเหลือ
กันและกันภายในชุมชน

ตอนก่อนออกมา ผมเห็นทั้งพ่อแปงและ
แม่วิดิตวิ่ง่วนจัดเตรียมข้าวของ แล้วยกออก
จากบ้านไป สงสัยจะมีเซอร์ไพรส์สำหรับผม

พี่กั้งจอดรถหน้าโรงเรียนนิคมภูจินารายณ์
หมู่ 3 แต่เปล่าเลย เราไม่ได้มาโรงเรียน
มาบ้านที่อยู่ฝั่งตรงข้ามต่างหาก...

ชีวิต ลิขิตได้

ผืนดินเฉอะแฉะจนดินติดพื้นรองเท้า ลักษณะดินบ่งบอกความชุ่มชื้นและศักยภาพ ในการดูดซับน้ำ เป็นดินที่มีชีวิตดี ผนยังคง โปรยลง ที่กิ่งเรียกหาเจ้าบ้าน ระหว่างรอ ผมถือวิสาสะนั่งลงที่เถียงหน้าบ้าน

พูดถึงคำว่าเถียง องค์ประกอบของมัน คือไม้ค้ำยันสี่ด้าน โปทญ่ามุงเป็นหลังคา ยกที่นั้งขึ้นสูงราวต้นขา แบบที่มักเห็นอยู่ กลางนากลางไร่ แต่ของบ้านหลังนี้ มาอยู่ ตรงหน้าบ้าน

นั่งรอไม่นาน **ลิขิต-ใครเล่า นาลิ่งห์ทอง** ก็ออกมาต้อนรับ ผมถามถึงที่ดินผืนนี้ พอลิขิต บอกว่าได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล ผ่าน หน่วยงานอย่างนิคมสร้างตนเองกุฉินารายณ์ ซึ่งเนิ่นนานมากแล้ว

พอลิขิตมีพื้นเพมาจากที่อื่น แต่มาเป็น เษยของบ้านนิคมหนองบัว และอยู่ที่นี่ยาวนาน กว่า 40 ปีแล้ว

แม่ใครเล่าย้อนอดีตให้ฟังว่า แต่ก่อนที่ดิน ตรงนี้เป็นป่าดง อาศัยทำเกษตร มีพืชหลัก อย่างข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพดหวาน สำหรับพืชสองชนิดหลัง ทั้งสองช่วยกันทำส่ง โรงงาน ถึงขนาดต้องเช่าที่ดินทำเพิ่ม กระทั่ง

ลูกสามคนเรียนจบ จึงถอยห่างออกมา

ทุกวันนี้ที่นาของครอบครัว 6 ไร่ พอลิขิต กับแม่ใครเล่าแบ่งให้ลูกดูแลหมดแล้ว แต่ ทั้งสองยังห่างไกลคำว่าเกษียณมากนัก เพราะบนที่ดินประมาณ 3 ไร่ที่ปลูกบ้านอยู่นี้ พวกเขาทำเกษตรผสมผสาน รวมถึงเลี้ยงสัตว์ ทั้งกบ ปลา หมู และวัว

แม่ใครเล่ากล่าวด้วยความภูมิใจว่า พืชผัก บนผืนดินแห่งนี้ไม่มีสารเคมีสักอย่างเดียว เธอเข้าไปที่แปลงถั่วฝักยาว แล้วบอกกับผมว่า เด็ดกินได้เลย ไม่ต้องล้าง

นอกจากถั่วฝักยาว ยังมีพริก มะเขือเปราะ มะเขือเทศ พักทอง พักข้าว สะระแหน่ ต้นหอม ตะไคร้ ข่า โหระพา แมงลัก กะเพรา และ มะละกอ พอลิขิตพูดขึ้นว่าซื้อแค่น้ำปลา ผงชูรส ผมหัวเราะกับความตรงไปตรงมา

แม่ใครเล่าเล่าอีกว่า หลายปีที่ผ่านมา คนในครอบครัวไม่เคยต้องหาหม้อ ผิดกับ เมื่อก่อน เหตุผลแรกคือทำอยู่กับบ้าน ไม่หนัก เหมือนสมัยก่อน พอสุขภาพทยอยดี สุขภาพจิต ก็ดีตามไปด้วย และที่ปฏิเสธไม่ได้เลยคือ อาหารในบ้านล้วนเป็นยาทั้งนั้น

ลิขิต-ไครเลา นาลิ่งทอง

เห็นพืชผักงามตาจนอดใจไม่ไหว ผมเดินไปเด็ดถั่วฝักยาวในแปลง ซึ่งพอลิขิตทำเป็นซุ้มไม้ไผ่ให้เลื้อย แม่ไครเลาบอกให้ผมเลือกเด็ดจากฝักที่หันออกนอกตัวบ้าน ตรงนั้นถั่วจะดี เพราะได้แสงแดดมาก

เคล็ดลับยังอยู่ที่ปุ๋ยคอก หรือมูลขี้วัวแล้วยังมีน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งเป็นสูตรเด็ดที่ไม่ได้ให้เฉพาะพืช แต่ให้คนกินด้วย ผมเข้าใจว่าคงคล้ายกับที่คนตะวันตกดื่มไซเดอร์

พอลิขิตช่วยอธิบายว่า ของที่บ้านนี้ใช้ผลไม้ที่สะอาด ปอกเปลือกแล้ว มาหมักใส่น้ำตาลทรายแดงกับน้ำกรอง เรียกว่าสูตร 1 3 5 คือน้ำตาลทรายแดง 1 ส่วน ผลไม้ 3 ส่วน และน้ำกรอง 5 ส่วน โดยใส่ข้าวรวมไปในส่วนผลไม้ด้วยก็ได้ จากนั้นหมักใส่ถังไว้ 5-6 เดือน จะได้น้ำหมักที่มีรสเปรี้ยว ถ้าใช้กับพืชให้ผสมน้ำแล้วฉีดรดต้นได้เลย ส่วนของคนให้ผสมน้ำแล้วดื่ม พอลิขิตบอกว่าเป็นแบบชาวบ้าน กินแล้วดี

ผมลองมาคั้นขอมูลต่อ ดูจะคล้ายกับไซเดอร์ เข้าใจว่าผลโดยตรงคือช่วยย่อย และเจริญอาหาร ส่วนเรื่องชะลอความแก่ ตลอดจนแก้ปวดเมื่อย นั่นน่าจะเป็นผลต่อเนื่องจากที่

กินข้าวอโรยและขับถ่ายดี

นอกจากนี้ ยังมีหลุมพอเพียง ซึ่งพอลิขิตและแม่ไครเลาได้รับจกทางการหลุมละ 100 บาท โดยขุดหลุมขนาดกว้าง ยาว และลึกด้านละ 1 เมตรเท่ากันหมด ปลุกต้นกล้วยไว้ตรงกลาง แล้วลงพืชผักอื่นล้อมรอบ โครงการนี้จัดประกวดกันรายหมู่บ้าน ซึ่งบ้านนิคมหนองบัวได้รางวัลที่ 2 ทางหมู่บ้านจึงนำเงินรางวัลไปบริหารจัดการ ซื้อปลาหรือกบแจกให้ลูกบ้าน

พอลิขิตกับแม่ไครเลาเลือกเลี้ยงกบได้รับมา 100 ตัว แล้วขายพันธุ์ต่อ จนตอนนี้ทำมา 3 ปีแล้ว แม่ไครเลาเดินนำผมฝ่าละอองฝนไปที่หลังบ้าน แทบไม่เชื่อในสิ่งที่ตัวเองเห็น บ่อกบขนาดใหญ่หลายบ่อวางเรียงกัน มีเพียงคันดินให้เดินผ่าน แต่ละบ่อมีกบขนาดต่างๆ กันดูจากจำนวนแล้ว ผมว่ามากกว่าการเลี้ยงเล่นๆ มูลค่าบ่อหนึ่งไม่ใช่หน่วยเลย

แม่ไครเลาพูดขึ้นว่าทำพอได้ขาย ผมมองดูกบในแต่ละบ่อ จุดดำยิบย่อยลายตาไปหมดเมื่อเดินเข้าไปใกล้มันกระโดดหนีลงน้ำ ทิ้งไว้เพียงผิวน้ำที่กระเจายออกเป็นวง

หลังบ้านมีเถียงอยู่อีกหนึ่งหลัง ผมจึงขอถ่ายรูปทั้งสองเป็นที่ระลึกตรงนี้...

สุศาลาบ้านนิคมหนองบัว

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
วันที่ 26 สิงหาคม 2559
ณ สุศาลาบ้านนิคมหนองบัว หมู่ 5
ต.หนองอีบุตรา อ.หนองฮีสุรินทร์ จ.บุรีรัมย์

หยุด
ไม่สูบบุหรี่

มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันโรคไข้เลือดออก
บ้านนิคมหนองบัว หมู่ที่ 5
ต.หนองอีบุตรา อ.หนองฮีสุรินทร์ จ.บุรีรัมย์

1. หากมีการตรวจพบลูกน้ำยุงลาย...
2. หากมีการตรวจพบ...

สากล อุดมรักษ์

บ้านนิคมหนองบัวเป็นหมู่บ้านเล็ก เดินไปมาหากันได้ แต่ฝนยังโปรยปราย พี่กั้งจึงพาผมขึ้นรถ เพื่อเดินทางไปยังศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน เมื่อเข้าต่อนั่งรถผ่าน ผมเห็นคนอยู่เต็มศาลา วันนี้เจ้าหน้าที่มาจ่ายยาให้ผู้ป่วยเบาหวานความดัน บรรยากาศเลยคึกคักเป็นพิเศษ ผมย้อนมารอบนี้ ผู้คนบางตาลงแล้ว เหลือเพียงกลุ่มเล็กๆ

พี่กั้งแนะนำให้ผมรู้จักกับ **สากล อุดมวิทย์** ประธาน อสม.ตำบลหนองอีบุตร ซึ่งเป็นประธานศาลาบ้านนิคมหนองบัวแห่งนี้ด้วย

อายุอานามของเขาเป็นพ่อผมได้สบายเลยถือวิสาสะเรียกพ่อสากล เห็นอย่างนี้ยังมีไฟ เป็นถึง อสม.ดีเด่นระดับชาติ สาขาการจัดการสุขภาพชุมชน ประจำปี 2556

ศาลาคืออะไร เป็นคำถามแรกที่ออกจากปากผม

พ่อสากลเล่าว่า แต่เดิมที่นี้เป็นศูนย์บริการสาธารณสุขมูลฐานชุมชน หรือ ศสมช. ซึ่งเป็นสถานปฏิบัติการของ อสม.ภายในหมู่บ้าน กระทั่งในปี 2552 ทางผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ในสมัยนั้น และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ มีนโยบายที่เรียกว่า 'กาฬสินธุ์โมเดล'

"ชื่อเดิมแบบเต็มก็ยาวไป ชื่อย่อ ศสมช. ก็เรียกยากจำยาก เลยเปลี่ยนเป็นศาลาที่มี อสม.หมุนเวียนมาเข้าเวร ให้บริการชาวบ้าน" พ่อสากลกล่าว

กระนั้นด้วยความที่บ้านนิคมหนองบัวเป็นที่ดินจัดสรรของกรมประชาสงเคราะห์เดิม โดยมีศาลาประชาคมแห่งนี้เป็นที่ประชุมของชาวบ้าน และพอมีพื้นที่ส่วนกลาง จึงขอใช้

ส่วนหนึ่งตั้ง ศสมช.ขึ้น กระทั่งเปลี่ยนมาเป็นสุขศาลา ก็ยังใช้พื้นที่ตรงนี้เหมือนเดิม

เพื่อให้ผมเข้าใจเรื่องราวมากขึ้น พ่อสากลอธิบายเพิ่มเติมว่า บ้านนิคมหนองบัวประกอบด้วย 120 ครัวเรือน มี อสม.ปฏิบัติงาน 10 คน แต่เดิมขึ้นกับนิคมสร้างตนเองภูจินารายณ์ ตำบลนิคมห้วยผึ้ง กระทั่งตำบลนิคมห้วยผึ้งได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอห้วยผึ้ง จากนั้นจึงแยกตำบลหนองอีบุตรออกมา โดยมีหมู่บ้านจากตำบลคำบง ตำบลนิคมห้วยผึ้ง และตำบลโค่นมารวมกัน

ก่อนแยกมาอยู่กับตำบลหนองอีบุตร ในสมัยที่ยังขึ้นกับตำบลนิคมห้วยผึ้ง ที่นี้มีชื่อเดิมว่า นิคมหมู่ 3 แปลง 2

รู้เรื่องราวมากมายขนาดนี้ เพราะพ่อสากลเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านนิคมหนองบัว ในยุคที่ผู้ใหญ่บ้านมีวาระ 5 ปี ต่อด้วยการเป็นสมาชิกสภาเทศบาลอีก 2 สมัย ความที่ขึ้นชอบงานมวลชน จึงสวมหมวกหลายใบ และแต่ละใบที่รับผิดชอบ พ่อสากลต้องทำเต็มที่

ส่วนงานของ อสม. พ่อสากลบอกว่า อย่างแรกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องการดูแลสุขภาพ การจัดการตัวเองให้เป็นต้นแบบ นั้นมีค่ามากกว่าค่าสอน ไม่ต้องพูดกันให้มากความ

ศาลาบ้านนิคมหนองบัวให้บริการเชิงรุกและเชิงรับ สำหรับงานเชิงรับ คือช่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น ผมขอให้พ่อสากลขยายความให้ชัดเจนขึ้น

"มีดบาด ตกต้นไม้ แมลงกัดต่อย ปวดหัว ปวดท้อง โดย อสม.สามารถให้ยาสามัญประจำบ้านได้" พ่อสากลตอบ

ทั้งนี้ อสม.ทั้ง 10 คนต้องหมุนเวียนกัน
เข้าเวร เวรละ 2 คน ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์
ตั้งแต่เวลา 7.00-8.00 น. และ 18.00-
19.00 น. ถ้าชาวบ้านต้องการรับบริการ
ในช่วงเวลาอื่น ให้ประสานผ่านหมายเลข
โทรศัพท์ส่วนตัวของ อสม.ซึ่งมาเข้าเวร
ขณะที่วันเสาร์และวันอาทิตย์ อสม.ทุกคน
จะมาทำงานร่วมกัน

อีกภารกิจที่สำคัญ คือคลินิกเบาหวาน
ความดัน โดย อสม.มาช่วยเจาะเลือด และ
คัดกรองเบาหวานที่สุขศาลาแห่งนี้ เพื่อ
ลดความแออัดที่ รพ.สต.หนองอีบุตร

“ผู้ป่วยเบาหวานความดันต้องอดอาหาร
เพื่อรับการเจาะเลือด การมาที่นี้ช่วยทุ่นเวลา
เจ้าหน้าที่ ลดภาวะตึงเครียด ผู้ป่วยเจาะเลือด
เสร็จก็กินข้าวได้ รอผลและรอเจ้าหน้าที่
มาจ่ายยา” พ้อสากลอภิบาย

ส่วนงานเชิงรุก อสม.จะให้บริการผ่าน
หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน โดยประชาสัมพันธ์
เรื่องสุขภาพ ทั้งส่งเสริมการออกกำลังกาย
ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อ
ตามฤดูกาล ตลอดจนออกเยี่ยมผู้ป่วยตาม
หลังคาเรือนที่แต่ละคนรับผิดชอบ

พ้อสากลขมวดเรื่องให้ผมเข้าใจว่า
กาฬสินธุ์โมเดลดำเนินงานผ่านเครื่องมือคือ

สุขศาลา ช่วยให้รู้วาพื้นที่มีจุดอ่อน จุดแข็ง
อย่างไร นำไปสู่การทำแผนพัฒนายุทธศาสตร์
ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ซึ่งทำให้
เกิดการเชื่อมโยงงานสู่มิติอื่นๆ อย่างของ
บ้านนิคมหนองบัวก็มีนวัตกรรมต่อยอด

“เราทำเรื่องงดเหล้าในงานศพ โดยขอ
ให้คนทั้งหมู่บ้านเข้าร่วม เปลี่ยนจากเหล้า
เป็นน้ำสมุนไพรพริกขี้หนู น้ำข้าวโพดสีนิล”
พ้อสากลยกตัวอย่าง

นอกจากนี้ ยังต่อยอดสู่การส่งเสริมให้
ทุกคนครัวใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็น
เข็มทิศแห่งชีวิต เลี้ยงกบเลี้ยงปลา ปลูกผัก
กินเอง โดยใช้วิถีอินทรีย์ ให้อาหารเป็นยา
รวมถึงช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน ช่วยให้
มีเงินเก็บเงินออมกัน

ความตระหนักเช่นนี้ ทำให้บ้านนิคม
หนองบัวเป็นหมุดหมายปลายทางของ
การเรียนรู้ มีคณะศึกษาดูงานเข้ามาไม่ขาด
เรียกว่าเป็นวิถีชาวบ้านที่สร้าง ความ
เปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติ ผมนึกขึ้นชมพวกเขา

พ้อสากลถามผมบ้าง นอนบ้านแม่วิดิ
เป็นอย่างไร หลับดีไหม

ผมบอกว่าดีเสียยิ่งกว่าดี ตื่นสายอีก
ต่างหาก พ้อสากลหัวเราะ ตอนนั้นฝนหยุดแล้ว...

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ผมเดินมาที่อีกฟากของสุศาลา เพื่อพบกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่มี วิจิต เก้าวลัยดี เจ้าบ้านโฮมสเตย์ของผมเป็นประธานกลุ่ม เห็นเตรียมการมาตั้งแต่เช้า ว่าแล้วต้องมีอะไรแน่

แม่วิจิตไม่ได้มาคนเดียว แต่ยังมี นวลจิรา มาตราเสียง เหนรัญญิกประจำกลุ่มมาด้วย ทั้งสองอยู่ในชุดพื้นเมืองภูเก็ต ประกอบด้วย เสื้อแขนกระบอกสีดำ แนวปกคอเสื้อและแนวกระดุมตกแต่งลวดลาย กับผ้าซิ่นเข้าชุดกัน

แม่วิจิตบอกว่า กลุ่มของเธอมีสมาชิกทั้งหมด 35 คน นี่เป็นรายนามในบัญชีรายชื่อ แต่กลุ่มนี้ไม่ก็ดกัน ถ้าคนนอกอยากมาเรียนรู้หรือร่วมทำ ขณะเดียวกันก็ไม่บังคับสมาชิกว่าต้องมาทำ ขึ้นกับเวลาว่างของแต่ละคน

กลุ่มนี้เริ่มต้นด้วยความช่วยเหลือของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งพาชาวบ้านไปเรียนรู้การแปรรูป จัดเต็มขนาดมีรถรับส่งถึงมหาวิทยาลัยขอนแก่น เข้าไปเย็นกลับ รวมทั้งสนับสนุนพันธุ์ข้าวโพดสีนิล และฟักข้าว ให้ชาวบ้านนำไปปลูกในพื้นที่บ้าน เพื่อเป็นวัตถุดิบในการแปรรูป นอกจากนี้ยังมีเงินทุนให้เล็กน้อย พร้อมอุปกรณ์อย่างเตา หม้อ กระทะ และตะหลิว

นั่นเป็นที่มาให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนิคมหนองบัวรวมตัวกัน เพื่อแปรรูปผลผลิตจากข้าวโพดสีนิล และฟักข้าว โดยผลิตภัณฑ์สองอย่างแรก คือน้ำข้าวโพดสีนิล และน้ำฟักข้าว เครื่องดื่มที่แม่วิจิตต้อนรับผม ผมชิมทั้งสองชนิดแล้ว รสชาติแตกต่างกัน

เช่นเดียวกับสรรพคุณ

สำหรับวิธีการทำน้ำฟักข้าว แม่วิจิตเผยว่า สูตรที่ใช้ประจำ คือฟักข้าว 2 ผล กับน้ำ 2 ลิตร โดยผ่าผลฟักข้าวแล้วแยกเมล็ดออกมา ใส่น้ำเล็กน้อย สวมถุงมือเพื่อคันเอาแต่รังสีแดงหุ้มเมล็ด กรองผ่านตะแกรงเติมน้ำเปล่าที่เหลือทั้งหมด จากนั้นนำไปต้มใส่ใบเตย น้ำตาลและเกลืออย่างละห่อน้อยเท่านี้ก็พร้อมดื่ม ร้อนหรือเย็นแล้วแต่ชอบ

ส่วนสูตรน้ำข้าวโพดสีนิล ใช้ข้าวโพด 2 ฝัก กับน้ำ 2 ลิตร เริ่มจากปอกเปลือกข้าวโพด โดยเก็บไหม (ใยตรงก้าน) กับซัง (ก้านฝัก) มาต้มรวมด้วย เติมน้ำตาลกับเกลือเล็กน้อย และเพิ่มรสชาติด้วยมะนาว แต่ถ้าใครเป็นเบาหวาน แนะนำให้งดเติมน้ำตาล

วิคิด เกาว์ลัยดี

นวลจิรา มาตรเสียง

สรรพคุณของฟักข้าวตามที่วิจัยออกมาพบว่าอุดมด้วยไลโคปีน เป็นสารชนิดหนึ่งในกลุ่มแคโรทีนอยด์ ซึ่งพบมากในมะเขือเทศแดง โสม หรือผลไม้ที่ให้สารสีแดง สีส้ม และสีเหลือง โดยฟักข้าวมีไลโคปีนสูงกว่าผลไม้ทุกชนิดที่กล่าวมา สารนี้มีความจำเป็นต่อร่างกายในทุกช่วงวัย ทำหน้าที่ปกป้องเซลล์ในร่างกายไม่ให้เสื่อมสภาพจากการทำลายของสารอนุมูลอิสระ ป้องกันโรคร้ายต่างๆ เช่น มะเร็ง เบาหวาน และยังช่วยบำรุงผิวพรรณ

ขณะที่ข้าวโพดสีนิล ประกอบด้วยสารแอนโทไซยานิน ที่มีคุณสมบัติต่อต้านอนุมูลอิสระ มีวิตามิน B3 วิตามิน E กรดอะมิโนที่จำเป็นต่อร่างกาย และกรดไขมันโอเมก้า 6 และ 9 สารเหล่านี้ช่วยชะลอการเกิดไขมันอุดตันในเส้นเลือด ช่วยควบคุมระดับน้ำตาลในผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวาน และยับยั้งการเกิดลิ้มเลือด ส่งเสริมระบบการทำงานของเม็ดเลือดแดงในร่างกาย

นอกเหนือจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นแล้ว กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังได้รับความช่วยเหลือจากกรมประชาสัมพันธ์ กศน. และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยผึ้ง ที่ต่างเข้ามาให้ความรู้ และงบประมาณเพื่อต่อยอด ทำให้

กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกมาอีกหลายอย่างด้วยกัน

แม้คิดว่าเล่าต่อไปว่า ตอนนั้นผลิตภัณฑ์หลักคือครีมบำรุงผิวฟักข้าว อุดมด้วยไลโคปีน ช่วยให้ผิวนุ่ม อ่อนเยาว์ ขณะที่บรรจุภัณฑ์ก็สวยงาม ปริมาตร 100 มิลลิลิตร ราคา 70 บาท แล้วยังมีครีมอาบน้ำฟักข้าว ซึ่งผมลองใช้แล้วสองครั้ง เมื่อคืนกับเช้านี้ บรรจุในขวดบีบขนาด 200 มิลลิลิตร ราคา 70 บาท

แม่वलจิราช่วยเสริมว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังรับทำขนม ทั้งคุกกี้ เค้ก และข้าวเกรียบ ตามออเดอร์ด้วย

แน่นอนว่าผลิตภัณฑ์ต่างๆ ส่วนนำรายได้เข้าสู่กลุ่ม โดยแม่वलจิราอธิบายว่า ทุกครั้งที่กลุ่มมารวมตัวกันผลิตสินค้า เธอจะจดบันทึกการทำงานของสมาชิกไว้ พอครบ 3 เดือนจึงจ่ายค่าแรงให้ตามสมควร

“แต่ถ้าเดือนไหนคนมาดูงานมาก ผลิตบ่อยก็จะปันกันรายเดือนเลย” แม่วิดคิดกล่าว

แม่วิดคิดยังฝากบอกด้วยว่า ผลิตภัณฑ์อย่างครีมบำรุงผิว และครีมอาบน้ำ กลุ่มมีบริการส่งไปรษณีย์ด้วย ถ้าสนใจติดต่อได้ที่เบอร์โทรศัพท์ 08-7232-8721 สายตรงถึงประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเลย...

ศูนย์บริหารจัดการพลังงานครบวงจรในชุมชน

สนอง โสมแพน

ข้างๆ กันกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
กลุ่มชายวัยกลางคนมาจุดเตาต้มน้ำอยู่ใกล้ๆ
ผมเดินเข้าไปดู เห็นสารพัดเตา ด้วยที่บ้าน
นิคมหนองบัวมีศูนย์บริหารจัดการพลังงาน
ครบวงจรในชุมชน

ผมพบกับ **สนอง โสมแพน** ประธานศูนย์
ที่มานั่งรอได้พักหนึ่งแล้ว เขาเล่าให้ผมฟังว่า
ในปี 2555 เทศบาลตำบลหนองฮีบุตรจัดหา
งบประมาณพร้อมอุปกรณ์ ประกอบด้วย
เตาบั้งย่าง เตาชิวมวลแบบใช้ฟืน เตาชูเปอร์อั้งโล่
เตาเผาถ่าน 200 ลิตร บ่อแก๊สชีวภาพ และ
เตาแก๊บลบ

“ตัวเตาเผาถ่าน 200 ลิตรมีมาให้ 2 ชุด
หมู่บ้านเลยแบ่งตัวหนึ่งไว้ที่คุ้มฝั่งเหนือ อีกตัว
ไว้ที่คุ้มฝั่งใต้” พี่สนองกล่าว

เทศบาลตำบลหนองฮีบุตรจัดวิทยากร
มาสอนถึงหมู่บ้าน ความตั้งใจแรกคืออยากให้
ชาวบ้านปั้นเตาชูเปอร์อั้งโล่ใช้เอง เพื่อลด
การใช้พลังงานแก๊ส แต่พี่สนองบอกว่า
ดินเหนียวของหมู่บ้านใช้ทำเตาไม่ได้ สุดท้าย
จึงแจกจ่ายเตาชูเปอร์อั้งโล่ที่ได้มา 10 ตัว
ให้แก่คนที่ร่วมอบรมตั้งแต่แรก

ส่วนเตาเผาถ่าน 200 ลิตร ทุกวันนี้ยัง
ใช้กันอยู่ โดยให้เป็นสมบัติของหมู่บ้าน เพื่อ
หมุนเวียนกันไปใช้ เช่นเดียวกับเตาบั้งย่าง
และเตาแก๊บลบ

“แต่ตัวเตาเผาถ่าน 200 ลิตร นอกจาก
ได้ถ่านแล้ว ยังได้น้ำส้มควันไม้ โดยสามารถ
นำไปฉีดพ่นเพื่อไล่แมลง ใช้เพียงครึ่งขวด
กระทั่งแดง ต่อน้ำ 20 ลิตร” พี่สนองอธิบาย
และยืนยันว่าใช้ดีมาก

ขณะที่บ่อแก๊สชีวภาพ หมู่บ้านนำไป
ทดลองติดตั้งในบ้านของสมาชิก โดยเป็น
ถังพลาสติก ผลิตแก๊สด้วยมูลสัตว์

ด้านการต่อยอดงาน พี่สนองยอมรับว่า
ต้องใช้ต้นทุนค่อนข้างมาก แต่วิถีชาวบ้านที่
อยู่กันอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือยงานส่วนรวม
งานไหนต้องการใช้พลังงานทางเลือก กลุ่มจะ
นำไปตั้งให้

เห็นต้มอะไรกันอยู่ ผมเลยขอเข้าไปดูใกล้ๆ
เหมือนน้ำสมุนไพรสีแดง ในกาหมสมมีเปลือกไม้
หลายชนิด ผมลองกับเขาด้วยหนึ่งแก้ว
รสฝาดเล็กน้อย แต่ดื่มง่าย...

โรงบดอินทรีย์ชีวภาพ

เสถียร เพาะนาไร่

ประจักษ์ เย็นวัฒนา

จากสุขศาลา ผมเดินต่อมาที่โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งอยู่ห่างออกมาไม่ถึงร้อยเมตร ที่นั่น ประจักษ์ เย็นวัฒนา ประธานกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และเสถียร เพาะนาไร่ เภรัญญิกข์ของกลุ่ม มารออยู่ก่อนแล้ว

โรงปุ๋ยแห่งนี้ตั้งขึ้นในปี 2552 โดยเทศบาลตำบลหนองอีบุตรสนับสนุนเงินทุน 200,000 บาท ขณะที่ชาวบ้านมาร่วมกันลงหุ้น คนละ 150 บาท

“เริ่มต้นนั้น เรามีสมาชิก 38 คน เงินทั้งหมด เราซื้อเครื่องปั่นเม็ด เครื่องตีป่น แล้วทำโรงเรือนแบบง่ายบนที่ดินว่างของหมู่บ้าน” พ่อประจักษ์เล่า

ปุ๋ยที่ผลิตในโรงปุ๋ยแห่งนี้ เป็นสูตรเฉพาะของกลุ่ม ทำกันเองใช้กันเอง รอบการผลิตละ 30 กระสอบ วัตถุดิบประกอบด้วยมูลสัตว์ 45 คู่ถัง (ถังเบอร์ 17) กากอ้อย 3 กระสอบ (30 กิโลกรัม) รำข้าว 1 กระสอบ (30 กิโลกรัม) โดโลไมต์ 2 กระสอบ (กระสอบละ 25 กิโลกรัม) ดินฟอสเฟต 15 กระสอบ (กระสอบละ 50 กิโลกรัม) และน้ำหมักหอยเชอรี่ ซึ่งใช้ใน

กระบวนการปั่นเม็ด

พ่อประจักษ์อธิบายว่า ขั้นตอนการทำคือ นำส่วนผสมทั้งหมดมาเคล้าให้เข้ากัน ทั้งไว้หนึ่งคืน รุ่งเช้ามาลุยปั่นเม็ด โดยใส่น้ำหมักหอยเชอรี่ตอนปั่น เมื่อบั่นเสร็จก็บรรจุถุงแล้วแบ่งปันให้สมาชิกที่มาช่วยกันทำ

กลุ่มจำหน่ายปุ๋ยให้แก่สมาชิกในราคาเงินสดกระสอบละ 268 บาท ส่วนถ้าเป็นเงินเชื่อ คิดราคา 330 บาท โดยจะเรียกเก็บหลังฤดูการผลิต และถ้าไม่ได้เป็นสมาชิก กลุ่มขายกระสอบละ 350 บาท จ่ายเงินสดเท่านั้น

ผมถามทั้งสองว่า ในปีที่หนึ่งผลิตปุ๋ยกันบ่อยแค่ไหน พ่อเสถียรบอกว่า รอบการผลิตอยู่ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม

“เราไม่เน้นทำมาก ปีละประมาณ 1,000 กระสอบ แค่นี้เพียงพอต่อความต้องการของคนในหมู่บ้าน” พ่อเสถียรกล่าว

เมื่อถึงสิ้นปี กลุ่มมีปันผลให้สมาชิกทุกคน แม้ไม่ใช่เงินที่มากมายอะไร แต่ถือเป็นผลตอบแทนจากความร่วมไม้ร่วมมือ นำเสียดายว่าปีนี้โรงงานปิดแล้ว ผมมาช้าไปหน่อย...

เที่ยวบ้านพี่ใหญ่บ้านนิคมหนองบัว

ณัฐกิจ จับอันชอบ

ตอนที่ไปถึงบ้านของ **ณัฐกิจ จับอันชอบ** ผู้ใหญ่บ้านนิคมหนองบัว หมู่ที่ 5 ฝนเริ่มเทลงมาอีกครั้ง ผมทั้งตัวลงนั่งที่โต๊ะหลังบ้าน สีเขียวของพืชพรรณละลานเต็มสองตา ยิ่งปีนี้ฝนดี พืชพรรณยิ่งงาม

ผู้ใหญ่ณัฐกิจเข้ามารับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี 2551 โดยสนใจศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเรื่อยมา

“ผมเกิดที่บ้านหนองอีบุตร คุณแม่มาของที่ทำกินที่นี่ พอได้รับการจัดสรร ก็มาปลูกบ้านในปี 2510 มันเป็นหมู่บ้านตั้งใหม่ ไม่มีอะไรแล้วพวกเราที่ย้ายมาก็คือเป็นคนจน เราทำกินกันบนที่ดินผืนนี้ จับนั่นผสมนี่ เป็นวิถีดั้งเดิม” ผู้ใหญ่ณัฐกิจเล่าย้อนถึงที่มา

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับประทานกันน้อยมาก แต่พอยุคสมัยเปลี่ยนไป ผู้คนหลงทิศตามกลไกตลาด ซึ่งนำไปสู่ปัญหาติดสอยห้อยตามมาเป็นพรวน เมื่อมีโอกาสเข้ามาเป็นผู้นำหมู่บ้าน

สิ่งแรกที่ผู้ใหญ่ณัฐกิจคิด คือทำอะไรให้ชาวบ้านหันกลับมามาดันทุนชีวิต และฟื้นฟูดิน

นั่นจึงเป็นที่มาให้เขาเขียนโครงการเจาะน้ำใต้ดิน เนื่องจากบ้านนิคมหนองบัวมีน้ำใต้ดินสมบูรณ์ เจาะลึกลงไป 10 เมตรก็เจอแล้ว เมื่อมีน้ำจึงส่งเสริมให้ปลูกพืชกินกันในครัวเรือน เน้นของที่ยากกิน และวันนี้ยังมีพืชสุขภาพอย่างฟักข้าว กับข้าวโพดสีนิล

ก่อนหันมาปลูกพืชสองชนิดดังกล่าว ชาวบ้านเคยปลูกข้าวโพดส่งบริษัทที่กาญจนบุรี และสระบุรี แล้วเกิดปัญหาสุขภาพจากการใช้สารเคมี ต่อมาผู้ใหญ่ณัฐกิจได้มีโอกาสร่วมกับ **ดร.กมล เลิศรัตน์** แห่งศูนย์วิจัยพันธุ์พืช มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งพาชาวบ้านไปเรียนรู้เรื่องการแปรรูปฟักข้าว และข้าวโพดสีนิล

จากความต้องการด้านสุขภาพ ต่อยอดสู่ระบบเศรษฐกิจ ตามที่ผมได้เรียนรู้จากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของแม่วิต

บ้านนิคมหนองบัววันนี้มีเศรษฐกิจ

พอเพียงเป็นเข็มทิศ ขับเคลื่อนด้วยสุขภาพ พืชผักในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่ณัฐกิจเชื่อเชิญให้ เก็บกิน คนบ้านนี้มีใจแบ่งปัน

เมื่อเหลือกิน ชาวบ้านจึงนำออกขาย แต่ไม่ถึงกับมากมาย เพราะหลักสำคัญคือการ ลดรายจ่ายในครัวเรือน แม้รายได้ไม่มากก็ เหลือเก็บ เพราะแทบไม่ต้องจ่าย

นอกจากนี้ ผู้ใหญ่ณัฐกิจกำลังพัฒนา ผลิตภัณฑ์แช่มพุดสมุนไพร ด้วยสังเกตจาก คนสมัยก่อน ที่ใช้ใบหมีสระผมให้ลูกหลาน เลยลงนํ้าอัญชัน มะกรูด ใบย่านาง และ ใบหมี มาผลิตเป็นแช่มพุด แต่ยังไม่ได้ออกมาให้ชาวบ้าน เพราะยังไม่แน่ใจเรื่องผลข้างเคียง ตอนนี้จึงทำใช้เองไปก่อน และเท่าที่ได้ลอง เขาพบว่าใช้ได้

ผมลุกเดินชมบ้าน ผู้ใหญ่ณัฐกิจเดิน ตามมา พลาบบอกว่าที่บ้านมีผักแทบทุกชนิด ให้กิน ไม่ต้องซื้อหา ส่วนปุ๋ยทำเองจากน้ำหมัก เศษอาหาร ทั้งยังเก็บมูลวัวไว้ผสมกับเชื้อ ไตรโคเดอร์มาเพื่อควบคุมโรคพืช โดยเริ่มจาก เลี้ยงเชื้อ วิธีการคือนำขี้วัวไปหุงจนสุก

ทิ้งให้เย็น ใส่ถุงพลาสติก เหยาะหัวเชื้อที่ กรมพัฒนาที่ดินให้มา จากนั้นปิดปากถุงให้ เชื้อเดิน เมื่อจะใช้ก็ผสมไตรโคเดอร์มา 2 ชด ต่อรำ 1 กระสอบปุย และมูลสัตว์ 3 กระสอบปุย คลุกให้เข้ากัน พรหมน้ำ เกลี่ยออกให้อากาศ ผ่าน แล้วตากใส่ถุงปุย แต่ไม่ต้องมัดปาก

“ทำตามทีในหลวง รัชกาลที่ 9 สอน ผมว่าใช่ที่สุดแล้ว แล้วในฐานะที่ผมเป็นผู้นำ ผมมองว่า ถ้าคนเข้มแข็ง ฟังพาตนเองได้ เขาจะมีความสุขกับชีวิต สุขกับสิ่งที่ทำ ไม่เน้น ตัวเงิน” ผู้ใหญ่ณัฐกิจคล้ายจะสรุปเรื่องราว

ผ่นยังคงไปรบ บนที่ดินสองงานกว่า อัดแน่นด้วยพืชผัก แล้วยังมีเปิดไข่ ไก่ไข่ และ กบ อย่างเปิดกับไก่นี้อาศัยจำนวนไม่มาก ตามกำลังของคนในครอบครัว

ผมเดินกลับไปใต้ชายคา ในใจคิดอีกทีผม อยากทำให้ได้แบบนี้บ้าง แต่กรุงโรมไม่ได้ สร้างเสร็จในวันเดียว ชีวิตกระผมก็เช่นกัน ผมลาผู้ใหญ่ณัฐกิจ นี้ก็เกือบบ้ายโมงแล้ว พี่ก็งุดงิดขึ้นว่า เดียวไปกินข้าวกันก่อน...

เรื่องเงินๆ ของนาหัวเมย

Local finance

ฝนตกลงมาทำให้ภูเขาขณะผมกินมือ
กลางวันอยู่ที่ร้านในอำเภอห้วยผึ้ง เมนูอาหาร
มีทั้งลาบปลา ต้มปลา และผัดเผ็ดปลา
ดูเหมือนคนที่นี่จะชอบกินปลาเป็นพิเศษ

อืมท้องแล้ว แต่ฝนยังคงตกหนักเสียจน
เดินทางต่อไม่ได้ กระทั่งเห็นว้ายืดเยื้อเป็นแน่
พี่กึ่งจึงถอยรถเข้ามารับในจุดที่ใกล้ที่สุด
ผมประคองกระเป๋ากลับง้อ เขาเสื่อปิดหัวแล้ว
รีบขึ้นรถ พี่กึ่งบอกว่ารีบไปกันดีกว่า เพราะ
คนที่บ้านนาหัวเมยมารอกันแล้ว

บ้านนาหัวเมย หมู่ที่ 7 โดดเด่นเรื่อง
ระบบการเงินในหมู่บ้าน โดยมีสถาบันจัดการ
เงินทุนชุมชนบ้านนาหัวเมยเป็นกลไกสำคัญ
ในการขับเคลื่อน...

สถาบันจัดการเงินชุมชนบ้านนาหัวเมย

เส้นทางเข้าสู่บ้านนาหัวเมย หมู่ที่ 7 แลดูลำบากตามคำรำลือ ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ฝนที่ตกลงมาอย่างหนักขังเต็มหลุมปะปนกับดินสีแดงจนกลายเป็นชาเย็น มองไม่เห็นกันหลุม การขับขีรถราจึงต้องใช้ประสบการณ์สานกับจินตนาการ

ผ่านช่วงโลดโผนเข้าสู่ตัวหมู่บ้าน ถนนเริ่มเรียบ น้ำฝนไหลเร็วไปตามไหล่ทาง พี่กิ่งนารถเข้าเทียบหน้าสถาบันจัดการเงินชุมชน ช่างๆ กันเป็นศูนย์สาธิตการตลาด ผมมีนัดกับทั้งสองแห่ง

ผมเปิดประตู แล้วรีบวิ่งหลบฝนเข้าไปในที่ทำการสถาบันจัดการเงินชุมชน ซึ่งเวลานี้มี **ประมวล กิริมิตร** ประธานสถาบันจัดการเงินชุมชน และ **ภรณ์ภา กิริมิตร** เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ นั่งคอยอยู่

ขอโทษขอโพยด้วยติดฝนที่ตกหนัก ผมเช็ดเนื้อตัวที่เปียกปอนด้วยเสื้อยืดเคราะห์ดีที่มกติดเผื่อไว้ในกระเป๋าถือ

สถาบันจัดการเงินชุมชนแห่งนี้มีความพิเศษ เพราะจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการหนี้สินในชุมชน ตามคำแนะนำของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อรวมหนี้จากกลุ่มองค์กรต่างๆ ให้เหลือเพียงหนึ่งสัญญา

ถึงตรงนี้ผมซังกงเสียแล้ว เลยต้องถามซ้ำอีกครั้ง แม้ภรณ์ภาจึงอธิบายว่า ในบ้านนาหัวเมยมีกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ธนาคารหมู่บ้านสหชุมชน กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเลี้ยงควาย กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านส่วนมากเป็นสมาชิกหลายกลุ่ม และมีการกู้เงินแทบทุกกลุ่ม จนเกิดปัญหาหนี้ซ้ำซ้อน ต้องหมุนเงินมาจ่ายกันมือเป็นระวิง

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

บ้านนาหัวเมย หมู่ 7 ตำบลหนองหญ้า อำเภอสว่างวีระ จังหวัดกาฬสินธุ์

ประมวล-กรรณิกา กริมิตร

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านนาหัวเมย ก่อตั้งในปี 2554 โดยใช้ฐานสมาชิกจากกลุ่มธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ 208 คน และมีเงินออมหมุนเวียนอยู่ในมือสมาชิกราว 7 แสนบาท

เมื่อมาเริ่มต้นใหม่ คณะกรรมการสถาบันจัดการเงินทุนชุมชนจึงไปคุยกับคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ เพื่อค้นหาสมาชิกที่มีหนี้เข้าซ้อน และขอความร่วมมือให้ทุกกลุ่มคิดดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน คือร้อยละ 1 ต่อเดือน ยกเว้นกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล

“ถ้าครัวเรือนหนึ่งเป็นหนี้หลายกลุ่ม เราจะคุยกับครัวเรือนนั้น และกลุ่มที่เป็นเจ้าหนี้เพื่อขอให้รวมหนี้มาเป็นชื่อของคนเดียว และมาอยู่กับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน” พ่อประมวลเล่า

ผมเข้าใจว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนนำเงินสดไปปิดหนี้กลุ่มอื่น แต่ไม่เป็นเช่นนั้น

เพราะในช่วงแรก สถาบันยังมีเงินไม่มากนัก เงินสดหมุนเวียนอยู่ในมือสมาชิก หรือหนี้ดั้งเดิมของธนาคารชุมชน แล้วหยิบตัวเลขหนี้จากกลุ่มอื่นมารวมกัน โดยสถาบันจัดการเงินทุนชุมชนเป็นผู้รับหน้า คอยบริหารจัดการเงินของสมาชิก

ทั้งนี้ หากลูกหนี้อยินยอม ต้องมาเซ็นสัญญา กับทางสถาบันจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อเปลี่ยนหนี้หลายสัญญาให้เป็นสัญญาเดียว

แล้วเงินใช้หนี้มาจากไหน ทางสถาบันจัดการเงินทุนชุมชนขอให้สมาชิกฝากเงินเป็นประจำทุกเดือน โดยเปิดรับฝากทุกวันที่ 5 และ 15 ของทุกเดือน ตั้งแต่ 8.30-15.30 น. ตั้งโต๊ะรับเงินฝากตรงที่เรานั่งคุยกันนี้แหละ

การฝากเงินของที่นี่มี 2 แบบ แบบแรกคือบัญชีออมทรัพย์ ฝากได้ครัวเรือนละ 1 คน ขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 30 บาทต่อเดือน โดย

สมุดบัญชีรายรับ - รายจ่าย
เงินจัดสวัสดิการชุมชน
ของ
สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
บ้านนาหัวเมย ต.หนองอีบุตร
อ. หัวเมย จ. กาฬสินธุ์

ห้ามสมาชิกถอน เพราะต้องใช้เงินส่วนนี้เป็นหลักประกันเงินกู้

แบบที่สอง คือบัญชีเผื่อเรียก ซึ่งสามารถฝากถอนได้ตามต้องการ เพื่อให้ทางสถาบันจัดการเงินทุนชุมชนพิจารณาจ่ายเงินส่วนนี้ไปปลดหนี้ในกลุ่มอื่น โดยทุกคนในครัวเรือนสามารถฝากเข้าบัญชีได้

สถาบันจัดการเงินทุนชุมชนยังมีบริการปล่อยกู้ให้สมาชิกที่ไม่มีหนี้ หรือมีหนี้ไม่มากนัก โดยปล่อยกู้ปกติในเดือนธันวาคม อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ส่วนเกณฑ์การใช้คืนแล้วแต่ความสมัครใจ คือลูกหนี้สามารถเลือกคืนรายเดือน ลดต้นลดดอก หรือคืนทีเดียวเมื่อครบหนึ่งปี หากลูกหนี้ไม่สามารถคืนให้จ่ายดอกเบี้ย และคืนเงินต้นอย่างน้อยร้อยละ 10 จากนั้นจึงเปลี่ยนสัญญาใหม่เพื่อลดวงเงินให้เหลือตามจริง

นอกจากนี้ยังมีเงินกู้ฉุกเฉิน ซึ่งสมาชิกสามารถมากู้ได้ในวันทำการ โดยปล่อยกู้ระยะสั้น 1 สัปดาห์ วงเงิน 10,000 บาท คิดดอกเบี้ย 50 บาท

หลังจากดำเนินงานมาหลายปี สถาบันจัดการเงินทุนชุมชนเริ่มมีเงินไปปิดหนี้ให้ลูกหนี้ที่ละกลุ่ม แต่ต้องขึ้นกับความสมัครใจของลูกหนี้

“เหมือนเราเป็นคนกลางคอยเจรจาให้ลูกหนี้ที่มีปัญหา แต่ไม่ใช่ว่าเราจะรับภาระหนี้ของทุกคน ต้องดูด้วยว่าคนคนนั้นมีศักยภาพ มีโอกาสที่จะเก็บเงิน ถ้าเขาแยจจริง ก็รับมาไม่ได้ เพราะเราจะล้มด้วย ส่วนรายที่เป็นหนี้เยอะ เราจะขอให้กองทุนหมู่บ้านช่วยซื้อหนี้ โดยท่าความเข้าใจกับลูกหนี้ ให้นำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไปปิดหนี้กลุ่มอื่น

เพราะกองทุนหมู่บ้านคิดดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี และมีเงินหมุนเวียนค่อนข้างมาก” แมกกรณิกาอธิบาย

วันนี้สถาบันจัดการเงินทุนชุมชนมีสมาชิก 223 คน ชวนชาวบ้านปลดหนี้ไปแล้ว 10 คน และกำลังจะช่วยเหลืออีก 10 คน คงเหลืออีก 100 กว่าคนที่มีการะหนี้

ผมถามทั้งสองถึงเรื่องสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่สมาชิกจะได้รับ พอประมวลกล่าวว่า สำหรับเงินฝากออมทรัพย์ ที่นี้ใช้วิธีแปลงเป็นหุ้น หุ้นละ 100 บาท แล้วนำกำไรสุทธิร้อยละ 50 ของสถาบันจัดการเงินทุนชุมชนมาเฉลี่ยให้แก่สมาชิก

ส่วนเงินฝากเผื่อเรียก สถาบันคิดดอกเบี้ยให้ร้อยละ 1 ต่อปี โดยคิดเฉลี่ยตามระยะเวลาที่ฝากจริง เนื่องจากเงินส่วนนี้ไม่ได้นำมาปล่อยกู้รอบปกติ แต่เก็บไว้ปล่อยฉุกเฉินเมื่อสมาชิกต้องการถอนเงิน

ขณะที่กำไรสุทธิอีกร้อยละ 50 ทางสถาบันจัดสรรเป็นสมทบทุนร้อยละ 5 จัดสวัสดิการร้อยละ 15 ประกันความเสี่ยงร้อยละ 5 ค่าบริการร้อยละ 5 และคณะกรรมการร้อยละ 20

ผมสงสัยเรื่องสวัสดิการ แมกกรณิกาก็ช่วยตอบว่า เงินส่วนนี้จัดสรรเป็นเงินช่วยเหลือผู้พิการตามความเห็นของคณะกรรมการ แล้วยังมีเงินช่วยเหลือกรณีเสียชีวิต ศพละ 500 บาท ซึ่งเป็นสวัสดิการที่มอบให้ทุกคนในหมู่บ้าน สุดท้ายคือสวัสดิการกรณีนอนโรงพยาบาล มอบให้เฉพาะสมาชิกที่ไม่ขาดส่งเงินฝากออมทรัพย์ โดยช่วยเหลือคืนละ 200 บาท ไม่เกิน 5 คืน ต่อปี...

ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านนาหัวเมย

ตอนแรกผมสงสัยอยู่ว่า ชายที่เข้ามานั่งสมทบกับพ่อประมวลและแม่กรรณิกาคือใครกันแน่ กระทั่งรับรู้ทุกแง่มุมของสถาบันจัดการเงินทุนชุมชนแล้ว จึงได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ **ทักษิณ โชติฉินท์** ผู้ใหญ่บ้านนาหัวเมย หมู่ที่ 7

บ้านนาหัวเมยเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีประชากร 800 กว่าคน จาก 169 ครัวเรือน ความที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอถึง 9 กิโลเมตร อีกทั้งถนนหนทางไม่ได้สะดวกสบาย ถึงวันนี้สภาพถนนก็ยังไม่ได้ดีนัก ในปี 2542 กลุ่มแกนนำชุมชนจึงจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดบ้านนาหัวเมยขึ้น

กว่าจะตั้งขึ้นได้ ผู้ใหญ่บ้านสมัยนั้นต้องประชุมชาวบ้าน ด้วยต้องระดมหุ้น ลักษณะเป็นกิจการของชุมชนเพื่อชุมชน จนได้สมาชิก

38 ครัวเรือนมาเป็นกลุ่มผู้ร่วมอุดมการณ์

ผมคิดว่าชักน่าจะสนใจแล้ว ศูนย์สาธิตการตลาดเปิดให้สมาชิกเป็นเจ้าของหุ้น ในราคาหุ้นละ 200 บาท แต่จำกัดสิทธิ์ให้ซื้อได้ไม่เกินคนละ 6 หุ้น จนได้เงินก้อนแรกมาประมาณ 30,000 บาท นำไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคมาจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีเงินทุนกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ตรจัดสรรให้ส่วนหนึ่ง เป็นเงินยืมไม่มีดอกเบี้ย

แล้วที่ตั้งร้าน โชที่ผมเห็นข้างๆ หรือเปล่า ผู้ใหญ่ทักษิณเล่าว่าช่วงแรกขอใช้บ้านของ **เดชศักดิ์ ศรีจำปา** ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสมัยนั้น โดยอาศัยกันชั้นล่างของตัวบ้าน และไม่ต้องเสียค่าเช่า

ดำเนินการมาระยะหนึ่ง จนในปี 2548

ทักษิณ โชติจันทร์

กองทุนหมู่บ้านนำเงินกำไรที่จัดสรรเป็นสาธารณประโยชน์ มาซื้อที่ดินตรงที่เรานั่งกันอยู่นี้ ในราคา 25,000 บาท และใช้งบ SML อีก 400,000 บาท สร้างอาคารหลังนี้ขึ้นมา โดยกันส่วนหนึ่งเป็นร้านค้า และอีกส่วนเป็นศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน

สำหรับกิจการปัจจุบัน ศูนย์สถิติการตลาดมีสมาชิกอยู่ 132 ครัวเรือน ขายสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป และยังมีสินค้าที่หาซื้อค่อนข้างยาก อย่างน้ำมันเชื้อเพลิงใส่ขวด ปุ๋ยถุงเล็ก และหัวอาหารสัตว์แบ่งขาย

ผู้ใหญ่ทักษิณพูดถึงความพิเศษของศูนย์สถิติการตลาดแห่งนี้ว่า สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน เมื่อมีคนมาซื้อสินค้า คนขายจะบันทึกยอดซื้อไว้ในสมุดเป็นประจำทุกวัน โดยเรียงลำดับตามหมายเลขสมาชิก

ส่วนเงินเชื่อ กำหนดให้เชื่อได้ไม่เกินหุ้นที่มีพอดกเย็นปิดร้าน คณะกรรมการจะเข้ามารวมบัญชี เทียบยอดเงินสดกับยอดขายที่บันทึกไว้ให้ถูกต้องตรงกัน และในกรณีที่มีความผิดพลาด คนขายต้องรับผิดชอบ

ที่นี้ปันผลกันทุก 6 เดือน ตรงกับวันที่ 28 มีนาคม และ 28 กันยายน โดยนำกำไรมาจัดสรรเป็นปันผลเฉลี่ยคืนร้อยละ 33 ปันหุ้นสมาชิกร้อยละ 25 ค่าจ้างผู้ขายร้อยละ 25 ค่าตอบแทนคณะกรรมการร้อยละ 13 เงินสาธารณประโยชน์ร้อยละ 2 และบำรุงศูนย์สถิติการตลาดอีกร้อยละ 2

ตอนแรกผมเข้าใจว่าเฉลี่ยคืน คือต้องนำเงินก้อนมาเฉลี่ยให้แก่สมาชิกอีกครั้ง แต่ผู้ใหญ่ทักษิณบอกว่า พอมาคิดแล้วได้คืนยอดซื้อกันร้อยละ 5-6 แล้วแต่กำไร

ถึงตรงนี้พอประมวลช่วยเสริมว่า ในศูนย์สถิติการตลาดมีเงิน อพป. รวมอยู่ด้วย เนื่องจากที่นี่เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ซึ่งรัฐมอบเงินมาให้ 80,000 บาท โดยมีกำกับไว้ว่าให้นำมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ และไม่สูญหาย แต่เวลาผ่านไปหลายปี เงินหายไปถึงเหลือเพียง 32,000 บาท คณะกรรมการหมู่บ้านชุดใหม่ จึงใช้เงินส่วนนี้ลงทุนร้านค้า เพื่อหาทุนคืน

ศูนย์สถิติการตลาดให้ดอกเบี้ยเงินกองทุน อพป. 1,200 บาท ต่อรอบ 6 เดือน จนตอนนี้มีเงินกลับมาเป็น 57,000 บาท

อีกเรื่องที่น่าสนใจ คือคนขายที่นี่รายได้ดี ไม่น้อย ผู้ใหญ่ทุกฉินเล่าว่า 6 เดือนรับค่าจ้างครั้งเดียว แต่ครั้งหนึ่งมากถึง 60,000-

80,000 บาท ทำให้ชาวบ้านสนใจมาเป็น คนขายกันมาก ทุก 6 เดือนจึงมีการเลือกตั้ง คนขายใหม่ โดยผู้ที่ผ่านการเลือกเข้ามา ต้องเป็นสมาชิกของศูนย์สถิติการตลาด รวมถึงต้องเซ็นสัญญาและมีคนค้ำประกันด้วย ทุกวันนี้ศูนย์สถิติการตลาดบ้านนาหัวเมย มีเงินหมุนเวียนในร้านประมาณ 220,000 บาท เรียกว่าสภาพคล่องกำลังดี

ผมเดินเล่นดูข้าวของ ร้านนี้ไม่ได้สวยงาม หรรหรา แต่นับว่าเพียงพอต่อความต้องการ ตอนนี้เป็นหมู่บ้านเริ่มกลับมาคึกคัก ผู้คนเดิน ออกมาได้ขายคา สุ่มเสี่ยงว่ามาให้ได้ยืน ฝนหยุดตกแล้ว ผมจึงบอกลาแกนนำทั้งสาม คน ขณะที่กำลังติดเครื่องรถแล้ว...

กินอิ่มนอนอุ่น

Homestay

ฝนหยุดแล้วตอนที่ผมเดินทางออกจากบ้านนาหัวเมย พี่กั้งพาผมกลับมาส่งที่โฮมสเตย์ เพื่อให้ผมได้พักผ่อน

มาถึงบ้านไม่มีใครอยู่ แต่ประตูไม่ได้ล็อก ผมเอากระเป๋าเข้าไปเก็บในห้อง แล้วเดินออกมานั่งหน้าบ้าน ตอนนี้อากาศกำลังดี

การมาพักที่บ้านของ **แม่วิคิด-พ่อแบ่ง เถาว์ลัยดี** แทบจะทำให้ผมนิลยเสีย เพราะอยู่ดีอยู่สบายเหลือเกิน ทั้งสองคนดูแลผมเหมือนลูกหลาน และปฏิบัติเช่นเดียวกันนี้กับทุกคนที่มาพัก...

โฮมสเตย์แม่วิจิต-พ่อแปง

พ่อแป้ง-แม่วิคิด เกาว์ลัยดี

หน้าบ้านแม่วิคิดปลูกพืชสารพัด แต่ที่
งามเด่นเต็มตาเต็มต้นอยู่ เห็นจะไม่มีใคร
กินหน้ามะม่วงหาวมะนาวโห่ ผลสีแดงยับย้อย
เชื้อเชิญให้ผมเดินไปเด็ดกิน รสเปรี้ยวเผื่อน
ได้ยินมาว่ากินมะม่วงหาวมะนาวโห่ทุกวัน
จะช่วยป้องกันมะเร็ง แต่ถ้ากินทุกวันจริง ผม
เกรงว่าฟันจะกร่อนเสียก่อน

สักพักพ่อแป้งเดินออกมา เมื่อเห็นผม
กลับถึงบ้านแล้ว จึงจัดแจงนำน้ำพักข้าว และ
น้ำข้าวโพดสีนิลมาให้ผมดื่มดับกระหาย ถ้าให้
จัดอันดับ ผมชอบน้ำข้าวโพดสีนิลมากกว่า

วันนี้แม่วิคิดออกไปที่บึง เมื่อคืนฝนตก
ชาวบ้านเลยออกไปยกสะดุ้งจับปลากัน ผมนั่ง
อ่านหนังสือไปพลาง พ่อแป้งเล่าว่า ชาวบ้าน

แถบนี้ชอบเวลาฝนตก แม้กระทั่งกลางค่ำ
กลางคืนก็ยังออกไปส่องไฟฉายจับกบจับปลา
เป็นวิถีชีวิตที่ผมได้มาเป็นสักขีพยาน

ยามเย็นมาปูเสื่อกินข้าว ผมรู้สึกเกรงใจ
เพราะเจ้าบ้านให้ผมกินก่อนเสมอ มีมือเย็น
นี้แหละที่ผมชวนพ่อแป้งมากินด้วยกันได้

หลังอาหารผมเลือกมูมรับแขกของบ้าน
เป็นที่พักผ่อน แม่วิคิดยังไม่กลับเข้ามา
พ่อแป้งกล่าวว่าคงเพลินจับปลาอยู่กับเพื่อน
ผมนั่งทำงานจนง่วง แล้วลาเจ้าบ้านเข้านอน
กระทั่งรุ่งเช้า เปิดประตูห้องออกมาก็เจอ
สำรับอาหารวางอยู่แล้ว แม่วิคิดพูดขึ้นว่า
เมื่อคืนจับปลาเพลินไปหน่อย กลับถึงบ้านดึก
ทีเดียว

เช้าวันนี้มีเมนูปลาและไข่ปลา ผลผลิตจากความอดสาหะเมื่อวาน แต่มากมายขนาดนี้ ผมกินไม่หมดอยู่แล้ว ผมถามเพิ่มเติมถึงอาหารท้องถิ่น แม่วิดคิดตอบว่าที่บ้านชอบแกงหน่อไม้ ผมไม่เก็บอาการว่าชอบเช่นกัน แม่วิดคิดเลยบอกว่าพรุ่งนี้เช้าจะทำให้กิน

หลังอาหารมีน้ำข้าวโพดสีนิล และน้ำผักข้าวमारพร้อม ตบท้ายมีอาหารได้อย่างสมบูรณ์ เร็วแรงมาเต็มขนาดนี้ ก็พร้อมทำงานแล้ว ผมถามต่ออีกว่า ปกติ

รับแขกมาพักบ่อยไหม

แม่วิดคิดเล่าว่ามีมาจากหลายหน่วยงาน ทั้งที่ติดต่อมาโดยตรง และผ่านเทศบาลตำบลหนองฮีบุตร ยิ่งตอนนี้บ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีห้องว่างถึงสองห้อง พื้นที่นั่งเล่นกว้างขวาง มาพักได้สบาย

“ถ้าลูกอยากมาอีกเมื่อไร ก็โทรศัพท์มาบอก” เจ้าบ้านเอ่ยปากชวน

นั่นยังเป็นการชี้โพรงให้กระรอก ผมยิ้มรับ เพราะอยากมาเที่ยวอีก...

สนทนาธรรมยามเย็น

Dhamma talk

เข้านี้ พี่กั้งพาผมเดินทางเข้าสู่บ้าน
หนองอีบุตร เพื่อเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ของ
บ้านนี้ ซึ่งมีอยู่หลายที่ด้วยกัน จุดหมายแรก
คือวัดหนองอีบุตร พี่กั้งเล่าว่าเจ้าอาวาส
เดินทางกลับจากในเมือง เพราะอยากมา
ต้อนรับผมด้วยตัวเอง ถือว่าผมได้รับเกียรติ
อย่างยิ่ง

รถเลี้ยวเข้าประตูวัด เสียงพระเทศน์
แว่วมาให้ได้ยิน พี่กั้งบอกว่าเป็นเสียงของ
เจ้าอาวาส ถ้าท่านอยู่วัดจะเทศน์ทุกเช้า
ไม่เคยขาด...

วัดหนองอีบุตร

พระครูปริยัติวราภิรักษ์

ผมเดินตามเสียงไปจนถึงลานธรรมที่มีหลังคา พบเจ้าอาวาสนั่งอยู่ ผมถอดรองเท้าเข้าไปกราบพระประธาน ก่อนกราบหลวงพ้อและนั่งฟังท่านเทศน์จนจบ

พระครูปริยัติวาริกรักษ์ เจ้าอาวาสวัดหนองอีบุตร และยังเป็นเจ้าคณะอำเภอย้ายฝั่งเพิ่งเดินทางกลับมาถึงเมื่อเช้า แล้วก็มาปฏิบัติภารกิจต่อทันทีที่ท่านออกตัวว่าเป็นพระโบราณโบราณในที่นี้คือบวชมานาน โดยบวชเป็นสามเณรตั้งแต่ปี 2506 โนนเลย

ผมถามพระครูว่าเทศน์ให้ชาวบ้านฟังผ่านเสียงตามสายทุกวันหรือไม่ ท่านตอบว่าทุกวัน หลังจากทำวัตรแล้ว ประมาณ 5.15 น. จะเริ่มเทศน์ เรื่องราวสารพัดสารพัน เสร็จแล้วจึงออกบิณฑบาต ท่านว่าบ้านหนองอีบุตรสะอาดสะอาดขึ้นใจ

ส่วนนิยาม 'วัดส่งเสริมสุขภาพ' ที่ผมได้ยินมานั้น พระครูปริยัติวาริกรักษ์อธิบายว่าเป็นความร่วมมือของวัดหนองอีบุตร เทศบาลรพ.สต. พร้อมด้วยชาวบ้าน ซึ่งช่วยกันสร้าง

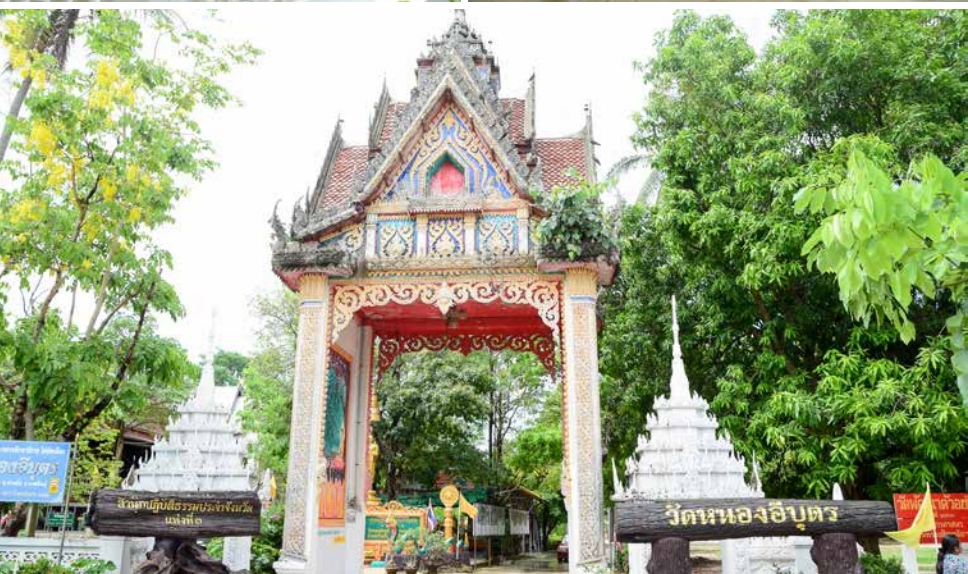
คุณลักษณะพิเศษนี้ขึ้นมา โดยมีองค์ประกอบ 5 อย่างด้วยกัน

เรื่องที่หนึ่ง สะอาดร่มรื่น ทั้งตัวโบสถ์ ศาลาการเปรียญ กุฏิ โรงครัว ทั้งหมดมีความมั่นคงแข็งแรง มีการระบายอากาศที่ดี ไม่มีกลิ่นเหม็น กลิ่นอับ และจัดแสงสว่างให้เหมาะสม ส่วนสภาพแวดล้อมภายในวัดได้รับความร่วมมือจาก อสม.ที่มาช่วยดูแลตรวจสอบแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

เรื่องที่สอง สงบร่มเย็น พระครูกล่าวว่า เป็นเรื่องธรรมเทศนา การปฏิบัติธรรมอย่างที่ท่านชวนชาวบ้านทำทุกวันในตอนเช้า

เรื่องที่สาม สุขภาพร่วมสร้าง เป็นกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรในวัดให้มีสุขภาพกายที่ดี เมื่อเจ็บป่วยต้องได้รับการรักษา นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้พระฉันอาหารที่ปรุงสุก ใช้ช้อนกลางล้างมือเป็นประจำ นอกจากนี้ พระลูกวัดต้องคงไว้ซึ่งกิจของสงฆ์ ปัดกวาดลานวัด วิหาร ลานเจดีย์ ถือเป็นการออกกำลังกายไปพร้อมกัน

เรื่องที่สี่ ศิลปะร่วมจิต (วิญญาณ) คือการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยที่วัดแห่งนี้จัดการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ บวชสามเณรภาคฤดูร้อน ทั้งยังเป็นศูนย์กลางของงานประเพณีฮีด 12 คอง 14 เริ่มตั้งแต่เดือนอ้าย มิงงานบุญข้าวกรรม ทำบุญกับพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติ และเข้าปริวาสกรรม เดือนยี่ งานบุญประทหายข้าวเปลือก ชาวบ้านนำข้าวเปลือกมารวมกันเดือนสาม บุญข้าวจี ชาวบ้านจีข้าวมาถวายแต่ภิกษุ เดือนสี่ บุญผะเหวด ทำบุญเทศน์มหาชาติ เดือนห้า บุญสงกรานต์ จัดงานรดน้ำดำหัว ก่อประทหายเจดีย์ทราย สรงน้ำ ทำบุญให้บรรพชนที่มีอัฐิอยู่ในกำแพงเดือนหก บุญบั้งไฟ มีประเพณีเชิญพญาแถนเพื่อขอฝน เดือนเจ็ด บุญข้าชะ คือทำบุญหลักบ้านหลักเมือง เดือนแปด บุญเข้าพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน รักษาอุโบสถศีล เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านนำห่อข้าวมาอุทิศแก่ญาติที่ตายไป โดยวางไว้ใต้ต้นไม้ตามความเชื่อของคนอีสาน เดือนสิบ

บุญข้าวสลากภัต บูชาแม่โพสพ เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา ทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ และเดือนสิบสอง บุญกฐิน

เรื่องที่ห้า ชาวประชาร่วมพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชาวบ้าน พระครูกล่าววว่าวัดหนองอีบุตรนี้มีแต่คำสอน ธรรมะ ส่วนเรื่องวัตถุ ท่านไม่เชี่ยวชาญ ไม่สะสม โดยปัจจัยที่ญาติโยมนำมาถวายทางวัดใช้ทำกิจกรรมการศึกษาให้เด็กๆ ปลูกต้นไม้ นอกจากนี้ วัดหนองอีบุตรยังเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้บ้านหนองอีบุตรได้รับการประเมินเป็นหมู่บ้านศีล 5 ด้วย

ผมขอหลวงพ่อดินชมวัด ท่านลูกจากอาสนะแล้วนำมาผุดสถานที่ต่างๆ ภายในวัด ภาพรวมสงบร่มรื่น ผมเดินไปถึงอุโบสถที่อยู่ด้านหลังแล้วกลับมาที่ศาลาการเปรียญ ชั้นล่างปุกระเบื้องไว้ ที่เสาแต่ละต้นมีผ้าพันเมืองดกแดง ดูสวยงามดี ตอนนั้นพี่กั้งเดินถือถุงใบใหญ่มาสมทบ ข้างในมีหมอนชนิดสี่ใบ เขาบอกว่าหลวงพ่อก็ให้ผมเป็นของฝาก...

ว่าด้วยเรื่องสุขภาพ

Health

จากสำนักงานเทศบาลตำบลหนองอีบุตร
ผมสามารถเดินลัดรั้วด้านข้างมาที่
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองอีบุตร
ได้เลย ส่วนวัดหนองอีบุตรซึ่งผมเพิ่งออกมา
ก็อยู่ติดกัน เช่นเดียวกับโรงเรียน ไปมาหากัน
สะดวกดี...

บ้านปันสุข

ฝนเพิ่งตกลงมาเมื่อเช้า อากาศจึงไม่อบอ้าว ผมมาถึง รพ.สต.หนองฮีบุตร ในช่วงสาย ที่นี่เป็น รพ.สต.เพียงแห่งเดียวในตำบล ดูแลครอบคลุมทั้ง 8 หมู่บ้าน รวมแล้วมีประชากรมากกว่า 5,000 คน

ตอนนั้นไม่มีผู้มารับบริการ พี่กึ่งนำผมเข้าไปยังห้องทำงานด้านในสุด แล้วแนะนำให้ผมรู้จักกับเจ้าของห้อง **มยุเรศ ห้วยทราย** ผู้อำนวยการ รพ.สต.หนองฮีบุตร หลังสละวณกับการจัดกองเอกสารบนโต๊ะและเลื่อนโน้ตบุ๊กเก็บเข้าที่ การสนทนาจึงเริ่มขึ้น ผมได้ยินคนที่เทศบาลเรียกที่นี่ว่า 'บ้านปันสุข' เลยกถามถึงที่มาของชื่อนี้

ผอ.มยุเรศอธิบายว่า ที่ใช้ชื่อบ้านปันสุข เพราะอยากให้ชาวบ้านรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน มา รพ.สต.เหมือนอยู่บ้านตัวเอง โดยเริ่มต้นจากการปรับภูมิทัศน์ ดูแลต้นไม้ รักษาความสะอาดภายในให้ดูดี ทั้งยังปรับปรุงระบบงานให้ได้มาตรฐาน

“ที่สำคัญคือเรื่องการบริการ เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องพูดจาด้วยอัธยาศัยไมตรี เพื่อให้ชาวบ้านรู้สึกถึงความอบอุ่น เหมือนเพื่อนบ้านกัน โดยเฉพาะไม่สร้างความรู้สึกเกลียดชัง” ผอ.มยุเรศกล่าว

รพ.สต.หนองฮีบุตรมีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 8 คน รวม ผอ.มยุเรศด้วย ที่นี่เปิดให้บริการวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 8.30-18.30 น.

และวันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ ตลอดจนวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 8.30-16.30 น. ส่วนกรณีฉุกเฉิน ทางเทศบาลตำบลหนองฮีบุตรจัดรถกู้ชีพบริการ 24 ชั่วโมง

สำหรับภารกิจหลักของ รพ.สต.หนองฮีบุตรคือให้บริการสาธารณสุข ครอบคลุมทั้งงานรักษา ส่งเสริม พันฟู และป้องกัน

“เบื้องต้นให้การรักษาพยาบาลทั่วไป ผู้ป่วยสามารถเดินเข้ามาในเวลาทำการทุกวันแล้วยังมีงานด้านส่งเสริมสุขภาพ พันฟูสภาพร่างกายผู้ป่วย ตลอดจนงานป้องกันโรคที่เราทำงานบูรณาการร่วมกับเทศบาลตำบลหนองฮีบุตร และ อสม.” ผอ.มยุเรศแจกแจง

ผมจำได้ว่า รพ.สต.ส่วนใหญ่จัดคลินิกบริการตามปฏิทิน ผอ.มยุเรศบอกว่าที่นี่ก็เช่นเดียวกัน อย่างวันจันทร์ เป็นคลินิกวางแผนครอบครัว วันอังคาร เป็นคลินิกฝากครรภ์ วันพุธ ไม่มี วันพฤหัสบดีที่ 2 และ 3 ของเดือน เป็นคลินิกพัฒนาการเด็ก ขณะที่คลินิกทันตกรรมมีทุกวัน ส่วนคลินิกผู้ป่วยเรื้อรัง เบาหวานความดัน ทาง รพ.สต.หนองฮีบุตรดูแลเบื้องต้น โดยมีแพทย์เข้ามาปีละ 2 ครั้ง ตามรอบการเจาะเลือดใหญ่และตรวจตา หากคนไข้มีอาการแยกลงในช่วงที่แพทย์ไม่เข้า ทางเจ้าหน้าที่จะปรึกษาแพทย์โรงพยาบาลห้วยผึ้ง เพื่อส่งต่อผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล

มยุเรศ ห้วยทราย

ผอ.มยุเรศพูดถึงลักษณะความเจ็บป่วยของคนในตำบลว่า ความดัน เบาหวาน เป็นโรคยอดฮิตของคนประเทศนี้ ส่วนกรณีเจ็บป่วยเป็นครั้งคราว จะมีไข้หวัด ปวดเมื่อย และปัญหาระบบทางเดินหายใจ

จุดเด่นอีกอย่างของบ้านบ้นสุข คือ หมอครอบครัว โดยเจ้าหน้าที่ รพ.สต. หนองฮินุดจะออกเยี่ยมครอบครัว ร่วมกับ แพทย์แผนไทย และ อสม. เป็นประจำทุกวัน ในช่วงป่วย เน้นไปที่กลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง ผู้ป่วยเรื้อรังที่มีภาวะแทรกซ้อน ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้พิการ และผู้สูงอายุติดบ้าน

“วันหนึ่งออกเยี่ยมได้ประมาณ 4-5 เคส ถ้าออกเยี่ยมแล้วพบความผิดปกติ เจ้าหน้าที่จะติดต่อไปยังโรงพยาบาลห้วยผึ้ง เพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือ หรือกรณีต้องส่งต่อ ก็เรียกรถกู้ชีพมารับไปส่งให้” ผอ.มยุเรศเล่า

อีกเรื่องที่น่าสนใจคือแพทย์วิถีธรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของ รพ.สต. หนองฮินุดมีโอกาสนไปอบรมกับ หมอเขียว-ใจเพชร กล้าจน แล้ว ผอ.มยุเรศเห็นว่าแนวคิดน่าสนใจ นำนำมาปรับใช้ เพราะเน้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การกินอยู่ เช่น รับประทานสมุนไพรปรับสมดุล ออกกำลังกายโดยใช้สมาธิบำบัด ให้ธรรมชาติเยียวยาจิตใจ กินคลีน โดยที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่จัดอบรมเสริมความรู้ให้แก่ อสม. เพื่อไปขยายต่อตามครัวเรือนที่รับผิดชอบ

และในปีนี้ขยายผลได้ครบทั้ง 8 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีโครงการจิตอาสาพัฒนาชุมชน ไม่หลงกลโฆษณา ซึ่งเป็นงานส่งเสริมสุขภาพ ผอ.มยุเรศเล่าถึงที่มาของโครงการว่า ชาวบ้านชอบอ่านหรือฟังโฆษณาสรรพคุณของอาหารเสริม แล้วไปซื้อมาใช้ ทาง รพ.สต. หนองฮินุดจึงทำโครงการนี้ โดยเริ่มจากสำรวจผลิตภัณฑ์ที่แพร่เข้ามาในชุมชน แล้วนำสินค้าไปตรวจสอบ เมื่อพบว่าหลายยี่ห้อมีส่วนผสมของสเตียรอยด์ จึงให้อสม.ช่วยกันบอกต่อไปยังกลุ่มที่ใช้ผลิตภัณฑ์ รวมถึงขอความร่วมมือร้านค้าหรือผู้จำหน่ายให้เลิกขายผลิตภัณฑ์เหล่านั้น

ผอ.มยุเรศเสริมอีกว่า ทุกเดือนจะมอบหมายให้อสม.ดูแลครัวเรือนที่รับผิดชอบ ให้จัดการสำรวจลูกน้ำยุงลาย และยังจับสลากสุ่มให้ อสม.ไปตรวจดูบ้านที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของตัวเองด้วย ทำให้จำนวนผู้เป็นโรคไข้เลือดออกลดลงมาก

ครบถ้วนครบความจนผมแทบหมดคำถาม แต่ ผอ.มยุเรศพูดขึ้นว่า ยังมีอีกเรื่องที่ผมตกหล่นไป คืองานแพทย์แผนไทย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของ รพ.สต. รับผิดชอบร่วมกับ อสม.

ว่าแล้ว ผอ.มยุเรศก็เดินนำผมมาส่งที่ห้องแพทย์แผนไทย ซึ่งอยู่ฝั่งขวาของอาคารข้างในมีพนักงานประจำอยู่แล้ว...

แพทย์แผนไทย

ภายในห้องสี่เหลี่ยมมีเตียงขนาดตั้งเรียงเป็นทางยาว พวงเพชร ภูผินาค มานั่งรออยู่แล้ว ตอนแรกผมเข้าใจว่าเธอเป็นผู้ช่วยแพทย์แผนไทย แต่เปล่าเลย เธอเป็นเจ้าของพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงาน ที่ดูแลงานแพทย์แผนไทยของ รพ.สต.หนองอีบุตร ที่พวงเพชรแนะนำให้ผมรู้จักกับ สม มุลมี หรือพ่อสม เขาเป็น อสม.ที่ผ่านการอบรมเดิมเป็นจิตอาสาที่มาช่วยงานของ รพ.สต.หนองอีบุตรอยู่เสมอ กระทั่งในปี 2552 รพ.สต.เปิดศูนย์แพทย์แผนไทยขึ้น พ่อสมจึงได้มาประจำการที่นี่

ผมถามพ่อสมถึงความรู้เรื่องการนวด เขาย้อนความให้ฟังว่า ผ่านการฝึกอบรมนวด

แผนไทยหลายครั้ง จุดเริ่มต้นคือ 12 กุมภาพันธ์ 2547 ที่เข้ารับการอบรมนวดแผนไทย 60 ชั่วโมง ต่อมาในปี 2550 เข้าอบรมเพิ่มเติมอีก 60 ชั่วโมง และในปี 2552 เข้ารับการอบรม 372 ชั่วโมง ซึ่งเป็นหลักสูตรของกรมพัฒนาแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จนได้ประกาศนียบัตรเป็นผู้ช่วยแพทย์แผนไทย

ในการอบรม 372 ชั่วโมง พ่อสมได้เรียนการนวดทั้งแบบเชลยศักดิ์ และแบบราชสำนัก (ใช้นิ้วมืออย่างเดียว ห้ามใช้ศอกและเข่า)

ที่พวงเพชรช่วยเสริมว่า นอกจากมาทำงานที่ศูนย์แพทย์แผนไทยแห่งนี้ พ่อสมยังเป็นจิตอาสาไปช่วยงานที่ศูนย์ใหญ่ หรือ

พวงเพชร ภูวิวานาค

สม มूलมี

ศูนย์แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลห้วยผึ้ง ซึ่งเวลานั้นได้จัดตารางเวรจิตอาสา เพื่อเข้าไปให้บริการเป็นบางวัน แต่พอสมไปช่วยได้ไม่นานนัก เพราะอายุถึงเกณฑ์เกษียณเสียก่อน

ศูนย์แพทย์แผนไทยแห่งนี้ให้บริการนวดเพื่อสุขภาพ พร้อมประคบสมุนไพร หนึ่งคอร์สใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง แล้วยังมีบริการอบสมุนไพร และทัพบ้อเกลือหญิงหลังคลอด โดยมีจิตอาสาที่เป็นผู้หญิงมาประจำการด้วย

คุยกันถึงตรงนี้ก็บังเอิญมีคนเข้ามาใช้บริการ ผมเลยได้ฉวยบังจำเป็น เหนอนอนลงบนเตียง พิจารณาผู้หญิงเตรียมนวดประคบ

สำหรับคำตอบแทนจิตอาสาที่พวงเพชรอธิบายว่า ทาง รพ.สต.มีให้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนมาจากผู้เข้ารับบริการ เธอเข้าไปดูบริจาดแล้วบอกว่าเงินส่วนนี้จัดสรรเป็นคำตอบแทนและเป็นทุนสำหรับทำลูกประคบ ถ้าสมุนไพรวัวไหนหาได้ในท้องถิ่น ทางศูนย์จะรับซื้อเพื่อนำมาทำลูกประคบอบแห้ง

ผมไล่เรียงดู มีตั้งแต่โพล ขมิ้น ตะไคร้ ส้มป่อย ใบเป่า ใบหนาด ใบมะขาม ใบเนียมหอม ผิวมะกรูด การบูร พิมเสน และเกลือ

จะว่าไปแล้ว ผมเองก็ปวดตุงๆ ที่แผ่นหลัง ถ้ามีเวลาสักหน่อยคงไม่พลาด แต่ติดที่ว่ายังมีนัดหมายถัดไปรออยู่...

หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินและ อปพร.

(ซ้ายสุด) จำเอกธีระชัย แสงกล้า

ผมเดินลอดรื้อกลับมายังสำนักงานเทศบาลตำบลหนองอีบุตร พี่กึ่งนำผมมาที่ห้องปฏิบัติการของหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินและ อปพร. เพื่อมาดูปฏิบัติการของทีมกู้ชีพ และเหล่าอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ในห้องมี จำเอกธีระชัย แสงกล้า เจ้าพนักงานป้องกัน และ รื่นพงษ์ นิลโคตร ผู้ช่วยเจ้าพนักงานป้องกัน นั่งประจำอยู่ ผมนั่งลงที่โต๊ะในห้อง ข้างผมมีโครงเหล็กวางวิทยุสื่อสารไว้สองชุด

ยังไม่ทันเริ่มต้นพูดคุยกันก็มีวิทยุเข้ามา รื่นพงษ์ตอบรับด้วยภาษานักวิทยุ

ธีระชัยเล่าว่า ก่อนผมมาถึง มีสายตรงเข้ามาให้รถกู้ชีพออกไปรับ เมื่อไปถึงเขาจะประเมินอาการ และเรียกกลับมายังศูนย์ จากนั้นทางศูนย์จึงวิทยุเข้าไปที่ศูนย์รับแจ้งเหตุ โดยบอกสถานการณ์ เพื่อขออนุญาตวิ่งเคส ขณะที่บางบ้านอาจโทรไปที่ 1669 ซึ่งเป็น

สายตรงเข้าศูนย์ใหญ่ แล้วทางศูนย์ใหญ่ค่อยส่งต่อเคสมาที่นี้ แต่แบบนั้นจะช้ากว่า

เทศบาลตำบลหนองอีบุตรจัดตั้งหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินขึ้นมาตั้งแต่ปี 2549 โดยให้เจ้าพนักงานป้องกัน และเจ้าหน้าที่เทศบาลที่เป็นผู้ชายมาช่วยกันปฏิบัติหน้าที่ กระทั่งภายหลังมีการตั้งงบประมาณ จึงเปิดรับสมัครจิตอาสา ซึ่งส่วนใหญ่เป็น อปพร. เพื่อเข้ามาปฏิบัติงาน

รื่นพงษ์อธิบายว่า ก่อนจะปฏิบัติงานได้ ต้องไปอบรมหลักสูตรบุคลากรด่านหน้า หรือ First Responder (FR) ที่โรงพยาบาลหัวฝาง โดยในเวลานั้นทางเทศบาลส่งไปอบรม 30 คน มีทั้งพนักงานจ้างทั่วไป ข้าราชการ และจิตอาสา

เทศบาลตำบลหนองอีบุตรยังจัดหาวิทยุสื่อสาร และรถที่ต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ หรือ สพฉ. เพื่อขอรับใบอนุญาตวิ่งเคส และ

รินพงษ์ นิลโคตร

ซึ่งทีมกู้ชีพและ อปพร.ช่วยกันจัดขึ้น กิจกรรมเบื้องต้นคืออบรมให้ความรู้แก่เด็ก โดยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกอายุต่ำกว่า 5 ปี และกลุ่มที่สองอายุต่ำกว่า 15 ปี แล้วสอนให้ทั้งสองกลุ่มรู้จักช่วยเหลือตนเอง ตั้งแต่ทักษะการว่ายน้ำ ตลอดจนทักษะการช่วยเหลือเพื่อนที่กำลังจมน้ำ

“กลุ่มเด็กเล็ก เราใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง อบรมที่นั่น ถ่ายทอดแนวคิด ‘ไม่ใกล้ ไม่เก็บ ไม่ก้ม’ เพราะสำหรับเด็กเล็ก แค่น้ำในบ้าน หรือกะละมังมีน้ำ ก็มีความเสี่ยงแล้ว ส่วนเด็กโต ‘ตะโกน โยน ยื่น’ คือเมื่อรู้ตัวว่ามีภัยให้ตะโกน ผู้ช่วยเหลือควรใช้อุปกรณ์พ้ออบรมก็สอนว่ายน้ำ สาธิตการช่วยชีวิต

การปฐมพยาบาล ปัมหัวใจ” รินพงษ์เล่า ถัดมาคือการทำสถานีช่วยเหลือบริเวณหนองสามขา หนองป่าแขง ซึ่งเป็นจุดที่เด็กชอบลงไปเล่นน้ำ โดยจัดวางอุปกรณ์ช่วยเหลือเบื้องต้นเอาไว้

ตอนนี้ยังมีสถานีใหญ่ที่หนองสามขา และมีสถานีย่อยตามแหล่งน้ำขนาดเล็ก ทุกจุดมีอุปกรณ์ช่วยเหลือที่ทำได้ในชุมชน รินพงษ์ให้ผมดูอุปกรณ์ช่วยชีวิต ทั้งถังน้ำ ซึ่งดัดแปลงจากถังน้ำยาล้างจาน ไม้สำหรับยื่นให้ความช่วยเหลือ และยังให้ดูวิธีการปฐมพยาบาลคนที่จมน้ำด้วย

ปีแรกที่เริ่มทำโครงการผู้ก่อการดี ที่นี้ได้รางวัลโครงการป้องกันการจมน้ำในเด็ก ระดับทองแดง จากกรมควบคุมโรคไม่ติดต่อกับเขต 7 และในปีถัดมาได้รางวัลระดับเงิน

ผมว่าโครงการนี้น่ารัก เกิดจากความตั้งใจที่จะก่อการดี เรื่องรางวัลไม่สำคัญเท่ากับสิ่งที่ได้ทำ...

เปิดใช้สัญญาณฉุกเฉิน ขณะที่โรงพยาบาล ห้วยผึ้งสนับสนุนอุปกรณ์ดีตรถ

ธีระชัยกล่าวเพิ่มเติมว่า ทางเทศบาลขึ้นทะเบียนรถกู้ชีพไว้กับทาง สพฉ. 2 คัน เผื่อไว้ในกรณีฉุกเฉิน

ปัจจุบัน ทีมกู้ชีพมีสมาชิกปฏิบัติหน้าที่อยู่ 7 คน แบ่งเป็นชุดกลางวัน 3 คน ปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา 7.00-19.00 น. และชุดกลางคืนอีก 3 คน ปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา 19.00-7.00 น.

หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินและ อปพร. มีเบอร์โทรศัพท์สายตรง 043 862 372 ซึ่งทุกครัวเรือนรับทราบ หรือถ้านึกไม่ออก ก็โทร 1669 ไปยังศูนย์สั่งการจังหวัดก่อนได้เช่นกัน พี่กั้งช่วยเสริมว่า กลุ่มนี้ยังทำเรื่องผู้ก่อการดี ผมฟังชื่อแล้วรู้สึกว่ามันน่าสนใจ จึงขอให้ทั้งสองช่วยเล่าให้ฟัง

รินพงษ์ขยายความว่า โครงการผู้ก่อการดีเป็นนวัตกรรมป้องกันเด็กจมน้ำช่วงปิดเทอม

ชีวิตคือการเรียนรู้

Live & Learn

อาหารกลางวันวันนี้ ปลัดเทศบาล
ตำบลหนองฮีบุตรเป็นเจ้าภาพ ปูเสื่อนั่งกัน
บริเวณชั้นหนึ่ง หย่อนกันลงนั่งได้ไม่นาน
กับข้าวก็น่าเสิร์ฟ เมนูวันนี้มีแกงเห็ด หนังกุ้งทอด
หมกไข่ปลา และตำถั่ว กินร่วมกันหลายคน
อร่อยดี

เวลาน้อยต้องรีบกิน ได้คุยกับปลัดเพียง
เล็กน้อย ไว้พรุ่งนี้ค่อยว่ากันใหม่ พออิ่มท้อง
แล้ว พี่กั้งพาผมเดินทางต่อไปที่โรงเรียน
เรียกว่าวันนี้ได้ไปครบเลย ทั้งเทศบาล วัด
รพ.สต. และโรงเรียน...

โรงเรียนหนองอีบุตรไพรเวท

วิทจัย ใจศิริ

ผมโชคดีที่มาตอนโรงเรียนเปิดเทอม
ได้สองวัน เลยได้เห็นบรรยากาศโรงเรียน
ในแบบที่ควรจะเป็น

โรงเรียนหนองอีบุตรไพรเวทย์เป็น
โรงเรียนของคนในโซนบ้านหนองอีบุตร พี่กั้ง
เลี้ยงรวมเข้ามา ที่นี้อยู่แทบจะติดกับสำนักงาน
เทศบาลตำบลหนองอีบุตร

ผมยื่นชมบรรยากาศได้ครูหนึ่ง **วิทจัย
ใจศิริ** ก็ออกมาต้อนรับ วันนี้ครูวิทจัยสวมชุด
ลูกเสือ เธอถามผมไปยังห้องสมุด ผมนั่งลง
ที่โต๊ะ สักพักมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งนำน้ำดื่มมา
ต้อนรับ ครูวิทจัยบอกให้ทั้งสามนั่งลงด้วยกัน
แล้วหันมากล่าวคำขอโทษกับผม ด้วยโรงเรียน
เพิ่งเปิดเทอม ทุกสิ่งอย่างยังไม่เข้าที่ แต่
เท่าที่ประเมินจากสายตา ผมว่าก็เรียบร้อยดี

มองออกไปนอกหน้าต่าง เห็นอาคารพัก
หลังเก่าเย็นใจนอนอยู่ ครูวิทจัยกล่าวว่า ตอนนี
ปรับให้ใช้การได้หนึ่งหลัง ผมชะงักหัวอก
ไปดู ตัวอาคารทาดด้วยสีส้มสด ดูแปลกตาดี

ครูวิทจัย ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ
ศค.3 เรื่องตำแหน่งนี้ผมไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร
นัก เธอบอกว่าสอนที่นี้ตั้งแต่บรรจุวันแรกเมื่อ
10 พฤษภาคม 2525 ก่อนผมเกิดเสียอีก

แต่ครูยังดูอ่อนเยาว์กว่านั้น

โรงเรียนแห่งนี้ได้รับการประเมินเป็น
โรงเรียนต้นแบบ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน
เมื่อปี 2556 โดยที่นี้เปิดสอนตั้งแต่ชั้น
อนุบาลศึกษาปีที่ 1-2 และชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา
นี้มีนักเรียนทั้งหมด 174 คน ขณะที่มีครู
ทั้งหมด 16 คน และผู้อำนวยการอีก 1 คน

กิจกรรมที่ผมมาดูวันนี้ คือโรงเรียน
ธนาคาร โดยโรงเรียนหนองอีบุตรไพรเวทย์
ได้รับการสนับสนุนจาก ธ.ก.ส.อำเภอห้วยผึ้ง
ซึ่งเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.ไม่ใช่ใครที่โหด เป็น
ลูกศิษย์ของครูวิทจัย เมื่อเห็นว่ามีโครงการ
อะไรดี ก็นำมาส่งต่อให้แก่น้อง

ทาง ธ.ก.ส.อำเภอห้วยผึ้งสนับสนุน
อุปกรณ์ อย่างคอมพิวเตอร์ โปรแกรม รวมถึง
เข้ามาเป็นที่เลี้ยงให้ทั้งครูและนักเรียน

โรงเรียนธนาคารเปิดทำการทุกวันจันทร์
วันพุธ และวันศุกร์ โดยมีคณะกรรมการ 3 ชุด
ดูแลชุดละ 1 วัน แต่ละชุดประกอบด้วย
ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ พนักงานการเงิน
2 คน พนักงานบัญชี 2 คน และเจ้าหน้าที่
ธุรการอีก 1 คน

(ขวาสุด) อนัญญา จิตตจักร

ครูวิทจัยเล่าว่า นักเรียนที่รับผิดชอบโรงเรียนธนาคารส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา อย่างที่นั่งอยู่ก็คือ **อนัญญา จิตตจักร** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นผู้จัดการธนาคารของปีการศึกษาที่แล้ว โดยรับผิดชอบเวรวันพุธ

อนัญญาบอกว่า ธนาคารจะเปิดรับฝากและถอนตั้งแต่เวลา 11.30-12.30 น. ลูกค้ามาใช้บริการได้ในขณะนี้ ที่มีบัญชีออมทรัพย์เพียงอย่างเดียว โดยลูกค้าแต่ละคนจะได้รับสมุดคู่ฝาก ซึ่งลงบันทึกด้วยคอมพิวเตอร์

“เวลาที่มาฝาก ต้องเขียนใบรับฝาก แล้วบันทึกลงสมุดคู่ฝาก เมื่อธนาคารปิด ผู้จัดการนำเงินสดพร้อมใบนำฝากไปส่งครูประจำเวร ถ้ามีการถอนเงิน ผู้จัดการก็นำใบถอนเงินให้ครูประจำเวร ครูจะเป็นคนนำเงินส่งให้แก่ผู้ถอนต่อไป” อนัญญาอธิบาย

สำหรับเงินฝาก **ประคอง ใจศิริ** ครูที่ปรึกษา จะนำไปฝากธนาคารให้ทุกวันศุกร์ เป็นบัญชีของโรงเรียนธนาคารโดยเฉพาะ

ผมถามครูวิทจัยว่า มีการนำเงินฝากไปต่อยอดสู่กิจกรรมอื่นไหม

“เราไม่ทำเรื่องปล่อยกู้ แต่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้การออม จบปีการศึกษา อาจมีของชำร่วยที่ทาง ธ.ก.ส.ให้เป็นของขวัญแก่นักเรียน” ครูวิทจัยตอบ

ส่วนดอกเบี้ยที่อกเสยขึ้นมาทางโรงเรียนยังไม่ได้ใช้ แต่ครูวิทจัยเล่าว่า ก่อนหน้านี้เข้าร่วมประกวดโรงเรียนธนาคารได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัด จึงนำเงินรางวัลไปต่อยอดกิจกรรมปลูกมะนาว ปลูกผัก ให้เด็กได้เรียนรู้เพิ่มเติม ต่อไปอาจนำดอกเบี้ยที่เก็บออมไว้มาต่อยอดการเรียนรู้ด้านอื่นๆให้นักเรียน

พอดีผมฝึกขึ้นได้ว่าวันนี้เป็นวันพุธเลยหันไปถามอนัญญาว่าธนาคารเปิดไหมเธอกับเพื่อนช่วยกันตอบว่าเพิ่งเปิดเรียนได้สองวัน ยังไม่ได้เลือกคณะทำงานชุดใหม่เลย

ก่อนจากกัน ผมขออนุญาตครูวิทจัยถ่ายรูปเด็กๆ กับฉากหลังที่ทำการของธนาคารโรงเรียนไว้สักหน่อย...

สัมมาชีพ แห่งบ้านหนองอิบุตร

Honest livelihood

วันนี้โชคดีที่ไม่เจอฝน ออกจากโรงเรียน
แล้ว พี่กั้งพาผมเดินทางต่อมาไม่ไกล โดย
มีนัดกับกลุ่มอาชีพถึง 2 กลุ่ม ชักอยากรู้
แล้วเหมือนกันว่ามีอะไรบ้าง...

ข้าวเกรียบผลไม้

รถจอดนั่งสนิทหน้าศาลาประชาคม บ้านหนองอีบุตร หมู่ที่ 4 ผมเห็นป้ายกลุ่มต่างๆ หลายป้ายด้วยกัน แต่ที่ผมมาเยี่ยมวันนี้ คือกลุ่มข้าวเกรียบผลไม้

ทุกคนมานั่งรออยู่ที่ศาลาแล้ว ที่นั่นผมได้รู้จักกับ **สันติ วัลอาจ** ประธานกลุ่มคนปัจจุบัน และ **อัมพรพรรณ วัลอาจ** ลูกสาวของเขา

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มคือข้าวเกรียบผลไม้ ภายใต้แบรนด์ '9 ห่วง' กลุ่มนี้ก่อตั้งขึ้นในปี 2540 โดย **กำลัษย์ วัลอาจ** เป็นผู้รวมสตรีในหมู่บ้าน เพื่อมาช่วยกันแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สมาชิกมาจากบ้านหนองอีบุตร หมู่ที่ 1-4 รวมกัน 35 คน

เริ่มต้นด้วยการรวมหุ้นกัน หุ้นละ 100 บาท คนละไม่เกิน 10 หุ้น โดยใช้ภูมิปัญญาแปรรูปผักทองเป็นข้าวเกรียบสมุนไพร

เมื่อทำไประยะหนึ่ง ก็มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยผึ้งเข้ามาสนับสนุน โดยส่งวิทยากรจากจังหวัดร้อยเอ็ดเข้ามาให้ความรู้เพิ่มเติม ปรับรสชาติ รวมถึง

บรรจุภัณฑ์ แล้วยังมีหน่วยงานอย่างวิทยาลัยการอาชีพห้วยผึ้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจังหวัดกาฬสินธุ์ และ กศน.ตำบลหนองอีบุตร เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มอยู่เสมอ

พี่อัมพรพรรณบอกว่า กลุ่มใช้ผักทองเป็นหลัก เพราะเป็นวัตถุดิบที่หาง่าย โดยแต่ละสัปดาห์ กลุ่มจะผลิตข้าวเกรียบ 35 กิโลกรัม โดยมีสมาชิกประจำอยู่ 7 คน แบ่งกันทำคนละ 5 กิโลกรัม ได้ค่าแรงกิโลกรัมละ 30 บาท

สำหรับสูตรการทำข้าวเกรียบผลไม้ ประกอบด้วยแป้งมัน 2.5 กิโลกรัม ผงรสดีพริกไทยเม็ด 3 ชอง (ชองเล็ก) น้ำตาล 3 ชีด และผักผลไม้หนึ่ง อย่างผักทอง เผือก

เริ่มต้นนำผักทองมาปอกเปลือก หั่นเป็นชิ้นให้ได้ประมาณ 3 ชีด นำไปล้างน้ำ แล้วนึ่งจนสุก เปิดฝาทิ้งไว้ให้เย็น จากนั้นนำมาใส่โถปั่นให้ละเอียด โดยใส่น้ำเพียงเล็กน้อย นำผักทองที่ปั่นแล้วใส่หม้อขนาด 32 เซนติเมตร เติมน้ำให้เต็มหม้อ นำไปตั้งไฟ

(ซ้ายสุด) สันติ วัลลาจ
(ขวาสุด) อัมพวรรณ วัลลาจ

ระหว่างนั้นตั้งหม้ออีกใบ ใส่น้ำเปล่า ผสมแป้งมัน พริกไทย เกลือ รสดี ให้เข้ากัน แล้วค่อยๆ เทน้ำพักทองเดือดลงในแป้ง ใช้ประมาณ 7 ทัพพี นวดจนเหนียวเป็นก้อน จะได้แป้งข้าวเกรียบพักทอง 2.5 กิโลกรัม

ต่อมาให้ทำแป้งอีกชุดหนึ่ง แต่เปลี่ยนวัตถุดิบจากพักทองเป็นผักหรือผลไม้ชนิดอื่น เช่น ใบเตย เผือก ดอกอัญชัน เพื่อนำมาผสมกับแป้งข้าวเกรียบพักทองที่ทำไว้ รวมเป็น 5 กิโลกรัม

เมื่อได้ส่วนผสมที่สวยงามแล้วก็ห่อแป้งด้วยใบตอง นำไปนึ่งให้สุกโดยใช้เวลา 45 นาที จากนั้นผึ่งลมไว้ 1 วัน แล้วเอาแช่ตู้เย็นช่องธรรมดาไว้ 1 คืน นำออกมาทาน ใส่น้ำจิ้มพริกขี้หนูสดย่างสด 3 แดงจึงบรรจุถุงจำหน่ายครึ่งกิโลกรัม 50 บาท

ถึงตรงนี้ก็พอสันติพูดขึ้นบ้างว่า ก่อนกินต้องเอาไปทอดก่อน เคยมีลูกค้าซื้อไปแล้วกินทันที เขาโทรศัพท์มาตอบว่า ทำไม

ข้าวเกรียบแข็ง ไม่อร่อย

ส่วนตลาดหลักของกลุ่มคือร้านค้าชุมชนแล้วยังรับทำตามออเดอร์ และขายกันในหมู่บ้านเอง เพื่อนฝูง ขณะที่สมาชิกบางคนนำไปทอดขายตามตลาดนัด

เมื่อถามถึงการปันผล พี่อัมพวรรณตอบให้ทันทีว่า กลุ่มปันผลทุก 6 เดือน แบ่งปันส่วนให้ตามสมควร แต่ครั้งหนึ่งก็ไม่มากนัก นอกจากนี้ ถ้าใครเอาสินค้าของกลุ่มไปขาย กลุ่มจะแบ่งให้ร้อยละ 10

ได้ฟังดังนั้น ผมเลยถามต่อ สมมติว่าผมอยู่ในกลุ่ม แล้วน้องสาวฝากซื้อ แบบนี้ผมได้ร้อยละ 10 ด้วยไหม พี่อัมพวรรณบอกว่าได้ กลุ่มให้

ผมขออนุญาตไปดูตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ที่อยู่ด้านหลัง พี่อัมพวรรณกล่าวว่าผมมาจังหวะไม่ได้ ฝนตก กลุ่มเลยต้องหยุด เพราะตากข้าวเกรียบไม่ได้ จริงจังว่าเพราะในตู้อบ เหลือแต่เศษไว้ให้ดูต่างหน้า...

กลุ่มจักสานบ้านหนองอีบุตร

จากบ้านหนองอีบุตร หมู่ที่ 4 พี่กิ่งพาผม
วนมาบ้านหนองอีบุตร หมู่ที่ 1 รถจอด
หน้าบ้านหลังหนึ่ง เป็นบ้านไม้ยกใต้ถุนสูง
ข้างในกำลังคักคัก ฝนตกเมื่อวานนี้ทำให้มี
ปลามาก ผมเห็นพวกพ่อๆ อย่างกินกัน
เอร็ดอร่อย เลยเข้าไปแจมด้วยหนึ่งคำพอเป็น
พิธี มากกว่านี้คงไม่ไหว เพราะเพิ่งกินอ่อมมา

(สองจากซ้าย) คือน แสงกล้า

กลุ่มจักสานบ้านหนองอีบุตร มี ก้อน แสงกล้า เป็นประธานกลุ่ม ผมขอ ละลาบละล้งไปถึงอายุอานาม เห็นอย่างนี้ 73 ปีแล้ว ยังดูแข็งแรงอยู่เลย

พ่อก่อนเล่าว่า ชาวบ้านรวมกลุ่มกันตั้งแต่ ปี 2549 มีสมาชิกเริ่มแรก 20 คน ในยามที่ มีออเดอร์จำนวนมากจะได้แบ่งงานกันไป รวบรวมถึงตั้งราคาขายให้เท่ากัน

จักสานของบ้านนี้ทำจากต้นคล้า มิใช่ มิไผ่อย่างที่คุ้นเคย พ่อก่อนอธิบายว่าถิ่นนี้ มิไผ่หายาก ผิดกับต้นคล้าที่มีอนุรักษไว้ บริเวณหนองสามขา จากนั้นจึงชี้ไปที่หน้าบ้าน บอกว่าในวงซีเมนต์นั่นคือต้นคล้า เกิดจาก หนองน้ำธรรมชาติ เอามาปลูกไว้หน้าบ้าน คนที่มาเยี่ยมจะได้เห็นของจริง

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีตั้งแต่กระติบ ข้าวเหนียว กระจัง เสื้อ โปทญา สมาชิก ส่วนใหญ่ทำอยู่กับบ้าน นานๆ ครั้งจึงมา รวมกันทำที่นี่ โดยสมาชิกอาวุโสที่สุดที่ยัง ทำอยู่นั้น อายุมากถึง 83 ปี

“ถ้าขายกันเอง กลุ่มก็ไม่ว่า แต่ถ้ามี คณะมาศึกษาดูงาน กลุ่มจะขอความร่วมมือ สมาชิก ให้เอางานมารวมกันขาย เมื่อขายได้ ขอร้อยละ 5 เข้ากลุ่ม” พ่อก่อนกล่าว

นอกจากเงินเปอร์เซ็นต์ที่ตัดเข้ากลุ่ม แล้ว ทางกลุ่มเคยได้รับเงินสนับสนุนจาก นิคมสร้างตนเองภูฉินารายณ์เมื่อปี 2559

จำนวน 20,000 บาท โดยนำเงินส่วนหนึ่ง ไปซื้อวัสดุมาขายให้สมาชิก

พ่อก่อนเดินเข้าไปในบ้าน แล้วกลับ ออกมาพร้อมดินกระติบข้าว ซึ่งเป็นส่วนที่ กลุ่มไม่ได้ทำเอง ต้องซื้อมา ผมดูแล้วถาม ราคากระติบข้าวหนึ่งใบ พ่อก่อนตอบว่า มีหลายขนาด ใบเล็ก 150 บาท ใบกลาง 200 บาท และใบใหญ่ 250 บาท

ผมเห็นสมาชิกกำลังเหลาดันคล้า จึง ลุกไปดู ขณะที่พ่อก่อนบรรยายประกอบว่า ก่อนอื่นต้องนำต้นมาตัดเป็นท่อน แล้วตาก ให้แห้ง ใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ จากนั้น นำมาเหลาเป็นเส้น ส่วนแกนกลางมิใช่ และ ดันคล้านี้ไม่สามารถย้อมสีได้

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขายดิบขายดี จนผลิตไม่ทัน โดยเฉพาะสินค้ายอดฮิตอย่าง กระติบข้าวไฟฟ้า ความพิเศษอยู่ที่การตัด ดินกระติบให้ต่ำ ทำให้ใส่ลงในหม้อหุงข้าว ไฟฟ้าได้พอดี เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจาก การสังเกต และตอบใจทวิวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

“คือใส่น้ำก้นหม้อหุงข้าว แล้วเอากะติบนี้ ใส่ข้าวเหนียวที่ชาน้ำแล้ว ปิดฝา เมื่อน้ำ ก้นหม้อแห้ง ปุ่มก็จะดังขึ้นมา” พ่อก่อนอธิบาย

ผมเห็นแล้วก็ทั้งในความเข้าใจคิด นำเสียดายที่ผมไม่ได้หุงข้าวกินเอง มิเช่นนั้น จะลองซื้อไปหุงดู แต่ก็อย่างที่บอก ขายดีจัด จนของขาดตลาดอยู่ตอนนี้...

កម្រិតថ្មី

New theory

ผมมาถึงแหล่งเรียนรู้สุดท้ายของวันนี้
แล้ว เรายังอยู่ในโซนบ้านหนองอิบุดร ที่กึ่ง
แนะนำจุดหมายต่อไปว่า เป็นเกษตรผสมผสาน
ที่สามารถปลดหนี้ได้ และเกษตรกรก็ไม่ใช่ใคร
อื่นไกล เป็นครูโรงเรียนหนองอิบุดรไพรเวทย์...

สวนศิรินันท์

ประคอง ใจศิริ

ที่กิ่งโทรศัพท์บอกไว้เรียบร้อย เมื่อรถเคลื่อนตัวมาถึงสวนเกษตร ประตูรั้วด้านหน้าจึงเปิดรออยู่แล้ว ขณะที่สายฝนโปรยลงมาต้อนรับอย่างได้จังหวะ

ผมพบ **ประคอง ใจศิริ** ผู้เป็นทั้งครูในเวลาราชการ และเกษตรกรนอกเวลาราชการ ครูประคองพาผมหลบเข้าด้านในโรงเรียน

หรือห้องเรียนเกษตรของเขา ตรงกำแพงด้านนอกมีข้อความย้ำเตือน 'เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งการอยู่รอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน'

ครูประคองออกตัวว่า ช่วงนี้วุ่นอยู่กับการสอนเป็นหลัก แต่ตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน และหลังเลิกเรียนจะมาขลุกอยู่ที่นี้เป็นประจำ

ทำแบบนี้มาเนิ่นนานตั้งแต่ปี 2547

สวนแห่งนี้มีพื้นที่ 9 ไร่ 2 งาน ครูประคอง
ทำเกษตรผสมผสาน โดยแบ่งไว้ทำนา 3 ไร่
ส่วนที่เหลือมีทั้งผักสวนครัว ผลไม้ และ
บ่อปลา ครูประคองเล่าถึงแรงบันดาลใจว่า
ได้เห็นสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณนี้ ที่ทำเกษตร
เชิงเดี่ยว ใช้สารเคมีกันมาก เลยอยากลองทำ
ทฤษฎีใหม่ตามคำสอนของในหลวง รัชกาลที่ 9

“ผมทำเพื่อตัวเอง ทำแล้วจึงเห็นว่าสิ่งที่
พระองค์สอนนั้นของจริง มีอยู่มีกิน ไม่ต้องไป
ซื้อเขา เงินในกระเป๋าายังอยู่เหมือนเดิม ใช้
ความมุ่งมั่น ความเพียรพยายาม เสมือน
ตัวพระมหาชนก ผลสุดท้าย จากที่เคยเป็นหนี้
ดอกเบี้ยยร้อยละ 10 ต่อเดือน ผมปลดหนี้ได้”
ครูประคองพูดพร้อมประกายในแววตา

ท่าไปสักพักเริ่มมีคนเข้ามาดู ชนิดที่ว่า
ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ แต่ความที่เป็นครูอยู่แล้ว
การถ่ายทอดจึงไม่ใช่เรื่องเหลือปากว่าแรง

ครูประคองมีเพื่อนร่วมคิดร่วมทำคือ
ภรรยา พื้นที่ทั้งหมดเป็นวิถีอินทรีย์ โดย
หลังจากคณะกรรมการอาหารปลอดภัย
จังหวัดกาฬสินธุ์นำปุ๋ย และพืชผักที่กินได้
ไปตรวจสอบ แล้วพบว่าไม่มีสารพิษ สวนแห่งนี้
จึงได้รับตราสัญลักษณ์อาหารปลอดภัย
(Kalasin Safety Food หรือ KS)

พูดถึงเรื่องปุ๋ย ครูประคองหมักปุ๋ยคอก
จากมูลเป็ด มูลไก่ รำละเอียด แกลบดิบ
เศษใบไม้ กากน้ำตาล แล้วใช้สารเร่ง พด. หรือ
อีเอ็ม มาช่วยย่อยสลาย เพียง 7 วันก็สามารถ
นำไปใช้กับพืชได้

นอกจากปุ๋ยแล้ว ยังมีสูตรน้ำหมัก-
น้ำชาข้าว โดยใช้ข้าวขาว 1.5 ลิตร ผสม
กับกากน้ำตาล 50 ซีซี และอีเอ็ม 50 ซีซี
หมักไว้ 7 วัน เวลาจะใช้ให้ผสมน้ำหมัก
20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร

ส่วนนวัตกรรมที่ครูประคองนิยมสาธิต เวลามีคนมาเยี่ยมเยือน คืออีเอ็มบอล ซึ่งมีส่วนผสมของดินปลวก รำละเอียด รำหยาบ อีเอ็ม กากน้ำตาล และน้ำขี้วัวหมัก ใช้บำบัดน้ำเสียหรือปรับสภาพน้ำในบ่อปลา โดยใส่สัปดาห์ละ 3 ก้อน หรือวางไว้ในตู้เย็น เพื่อกำจัดกลิ่น ส่วนถ้าใช้ในนา ครูประคอง บอกว่าให้เติมน้ำหมักหอยเชอรี่เข้าไปด้วย

ด้วยความไม่รู้ จึงต่อยอดไปดูนาโยน ต้นทุนต่ำที่จังหวัดลพบุรี เมื่อได้เห็นของจริง ลองบวกลบคูณหารแล้วคิดว่าน่าจะเป็นทางเลือก เพราะนาดำต้องลงทุนสูง ส่วนนาหว่านมีปัญหาวัชพืชขึ้น ต้องหาอะไรมาฆ่าหญ้าอีก เช่นนั้นครูประคองเลยลองเพาะกล้าในถาด พอดันข้าวอายุได้ 12-15 วัน ก็จึบโยนลงนา พบว่าได้ผลดีใกล้เคียงกับนาดำ แต่ต้นทุนต่ำกว่ามาก ขณะที่ข้อเสียคือต้องอาศัยน้ำ

“ผมพบว่าข้าวโยนตั้งตัวได้เร็ว แตกกอดี แต่ต้องมีน้ำ ถ้าไม่มีทำไม่ได้ ตอนนี้ผมเริ่มลอง

ปลูกข้าวในวงซีเมนต์ ลองไปดูสิ” ครูประคอง กล่าวแล้วเดินนำผมออกไปดู

ต้นข้าวสูงชะลูดอยู่ในบ่อซีเมนต์ ดูพร้อมสำหรับการเก็บแล้ว ปลูกเพียงแค่ว่า 12 วง หนึ่งวงใช้ข้าว 19 เมล็ด ตกออกเป็น 50 รวง รวมทั้ง 12 วงจะได้ข้าวเปลือก 10 ถัง ไม่ธรรมดาเลย

ผมมองไปรอบๆ ที่เห็นแน่แล้วคือมะม่วง กระท้อน มะขามหวาน มะขามเปรี้ยว และกล้วย ครูประคองบอกว่ายังมีน้อยหน้ากับชมพู แต่นั่นปลูกกล้วยเป็นหลัก เพราะให้ผลผลิตทั้งปี ที่นี้จึงมีกล้วยกินทุกวัน เมื่อกินไม่ทันก็แบ่งขาย ส่วนที่เนาแล้วเป็นอาหารเปิด

ชีวิตครูประคองวันนี้ ปลอดภัย ปลอดภัยแล้วเมื่อถึงวันเกษียณ ก็มีงานในสวนแห่งนี้ รออยู่ พืชผลต่างๆ เต็มโตพอให้เก็บกินหมดแล้ว เห็นแววสบายมาแต่ไกล

ผมลาครูประคอง ตอนนั้นฝนเริ่มเบาแล้ว พี่กึ่งพาผมมาส่งที่โฮมสเตย์เพื่อพักผ่อน คินนี่เป็นคินสุดท้ายที่หนองอูบุตร คิดแล้วก็น้ำใจหาย...

บทส่งท้าย

The end

ถึงเวลาเก็บกระเป๋าออกจากโฮมสเตย์
แม่วิดิต-พ่อแบ่ง เถาว์ลัยดี รอส่งผมแต่เช้า
แม่วิดิตเล่าให้ผมฟังถึงชีวิตวัยเด็ก การเดินเท้า
เป็นกลุ่มไปอำเภอ สมัยก่อนเดินเท้ากันไปถึง
อำเภอภูฉินารายณ์โน่น ไปธุระที่หมดไป
เป็นวัน ผมมาสะดุดกับ 'หนังชายยา' แม่วิดิต
บอกว่าผมไม่น่าจะเคยได้ยินหรอก เป็น
หนังกลางแปลงที่รถเร่เข้ามาฉายให้ดูฟรี
แต่จะคันด้วยโฆษณา แม้ต่อมามีโฆษณา
สินค้าอื่นๆ แล้ว แต่ยังเรียกหนังชายยาอยู่
เช่นเดิม แม่วิดิตบอกอีกว่า สมัยนั้นฉาย
ด้วยระบบฟิล์ม 16 มม. และมีคนพากย์เสียง
ตัวผมซึ่งเรียนจบด้านภาพยนตร์มาโดยตรง
ยังไม่เคยได้สัมผัสเลย ประสบการณ์สู่
เรื่องเล่า แม้อายละเอียดจะถูกกลดทอน
แต่ผมยังรู้สึกถึงมนต์เสน่ห์ที่ไม่เสื่อมคลาย

ร่ำลาด้วยความเรียบง่าย มือเข้าอัดแน่น
อยู่เต็มท้อง แกงหน่อไม้ ใก่ย่าง เสริมด้วย
แกงจืดอีกถ้วย แม่วีคิดเป็นห่วงว่าผมจะกิน
หน่อไม้ไม่ได้ แต่ผมกินได้ทุกอย่างตราบเท่าที่
ทำสุกมาเสิร์ฟ ผมยังได้รับคำเชื่อเชิญเมื่อ
โอกาสหน้าผ่านมา น้ำใจไมตรีมากมาย
ขนาดนี้ ผมคงลืมไม่ลงอยู่แล้ว

กอดกระเป่าเดินขึ้นรถ พี่กั้งพาผมไป
ถ่ายรูปที่หนองสามขา แหล่งน้ำของคน
หนองอู่บุตร ตอนไปถึงเจอชาวบ้านสองคน
มายกสะดุ้ง เป็นเครื่องมือจับปลา รูปร่าง
เหมือนเต็นท์ มีโครงทำด้วยไม้ไผ่ ปลายสี่ด้าน
ซิงตาข่ายไว้ วางแชลงไปในน้ำ แล้วคอย
จิ้งหะยกขึ้น ผมดูทั้งสองยกขึ้นวางลง
หลายครั้ง แต่เหมือนว่าเขานี้โชคจะไม่เข้าข้าง

ผมมีนัดกับปลัดเทศบาลตำบลหนองอู่บุตร
ในช่วงเช้า ก่อนไปขึ้นเครื่องบินกลับกรุงเทพฯ
ตอนสี่โมงเย็น พอดีที่โด่งกับพี่กั้งจะเดินทาง
ไปมหาสารคามอยู่แล้ว เลยแวะไปส่งผม
ที่สนามบินขอนแก่นได้

ห้องทำงานปลัดอยู่ชั้นสองของสำนักงาน
ผนังครึ่งหนึ่งเป็นกระจก หน้าห้องไม่มีป้ายชื่อ
ผมเห็น นิตยา สุกใส ปลัดเทศบาลตำบล
หนองอู่บุตร นั่งเซ็นแฟ้มอยู่ที่โต๊ะ โดยมี
เฟือกอ่อนตามคอกอยู่ ผมได้ยินจากพี่กั้งมาว่า
ช่วงนี้ปลัดไม่ค่อยสบาย

ตั้งแต่เจอกันเมื่อวาน ก็รู้ว่าปลัดเป็น
คนอารมณ์ดี ไม่ถือตัว คุยด้วยแล้วสบายใจ
เธอเล่าว่าเป็นคนอำเภอภูจินารายณ์ มา
ทำงานที่ตำบลหนองอู่บุตรเมื่อปี 2545 ตั้งแต่
ยังเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ หน้าที่
ของปลัดเหมือนขุนพลฝ่ายบุ๋น ดูแลบริหาร
รัฐกิจภายในองค์กร

นิตยา สุกใส

ปลัดบอกว่าตำบลหนองอีบุตรมีงานเข้ามามาก ทั้งงานประจำและความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น แต่ยังมีมือได้ มีบุคลากรที่เป็นพันธมิตรช่วยกันทำ โดยมีหลักยึดว่างานประจำต้องไม่ขาด

ในช่วงที่ผ่านมา เทศบาลตำบลหนองอีบุตร เข้าร่วมโครงการสุขภาพระดับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาก ที่เห็นชัดเจนคือขีดความสามารถของบุคลากร ซึ่งยกระดับการพัฒนาตนเอง สามารถทำงานได้หลากหลาย สิ่งนี้ย่อมกลับคืนสู่องค์กรต่อยอดกลับเข้าไปในงาน

ขณะเดียวกัน ชุมชนในความดูแลของ

เทศบาลก็เกิดภาวะตระหนักรู้จากสิ่งที่เคยทำเป็นวิถี เริ่มมีการขมวดหลักการความคิดแปรเปลี่ยนเป็นข้อมูลความรู้ สูการถ่ายทอดประสบการณ์นั้นออกมาด้วยตัวเอง คล้ายออกจากกรอบของความเคยชิน

ในฐานะที่อยู่มานาน ตำบลหนองอีบุตรจึงไม่ต่างจากบ้านหลังที่สองของปลัด เธอมองภาพชุมชนแห่งนี้คล้ายกับนายภฯ คือวิถีชีวิตเรียบง่ายบนพื้นฐานของเกษตรกรรม อาจมีภาระหนี้สิน แต่ก็สามารถเอาตัวรอดได้ที่สำคัญคือคนที่มีจิตใจดี

เมื่อถามว่าตำบลหนองอีบุตรในอุดมคติของปลัดเป็นอย่างไร เธอตอบว่า ดีที่สุดไม่มี แต่ถ้าให้หยิบยกประเด็นมาผลักดันต่อ เห็นจะ

ไม่พ้นเรื่องเด็กและเยาวชน ด้วยอยากเห็นคนกลุ่มนี้เข้มแข็ง ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมเป็นพลังหนึ่งในการพัฒนาตำบล รวมถึงสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของที่นี่ไว้

ผมคุยสัพเพเหระต่อ สิ่งหนึ่งที่น่าชื่นชมคือแนวคิดในการเลี้ยงลูก เธอเล่าว่าลูกสาวสองคนทำเกษตรที่บ้าน อย่างน้อยให้รู้จักพื้นเพ รู้จักวิถีชีวิต ส่วนในอนาคตจะเลือกเดินทางไหนก็แล้วแต่ ไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการเหมือนแม่ เป็นในสิ่งที่อยากเป็น ฟังอย่างนี้แล้วก็ดีใจ

เวลาผ่านไปเร็ว เทียงลิบห้านาที ได้เวลาเดินทางแล้ว ฟ้าครีมีมครีมอยู่ คล้ายได้ใจ ปลัดเดินมาส่งผมขึ้นรถ เธอเชื่อว่าผมพาฝนมาไว้ปีไหนแล้วจัดจะเรียกผมมาใหม่ ผมหัวเราะและกล่าวคำลา

ระหว่างทางฝนตกหนัก ท้องนาข่มมด้วยน้ำ สัญญาณติมาแล้ว แต่ก็กลัวกันว่า

ช่วงข้าวตั้งท้องจะขาดน้ำ เพราะเล่นตกเสี่ยเยอะตั้งแต่หัวปี

ผมมาถึงสนามบินก่อนเวลา ฝนตกหนักขนาดนี้ เครื่องบินขาเข้าเลยดีเลย์ครึ่งชั่วโมงนั่งจ่อมอยู่ในสนามบิน หาวแล้วหาวอีก แต่ต้องอดทนไว้ ขึ้นกลับไปแล้วตกเครื่องจะกลายเป็นตลกร้ายของวัน แถมพอคิดถึงสภาพการจราจรในกรุงเทพฯ ก็ยิ่งชวนให้พรั่นพรัง ผมพลันคิดถึงชีวิตของคนตำบลหนองอีบุตร อุดมคติที่หล่อหลอมคนเมืองอย่างผม กระทั่งความจริงที่ตระหนักรู้มา โดยตลอดดีดผมกลับสู่ความเป็นจริง ทุกชีวิตล้วนถูกหล่อหลอมด้วยบริบท สถานที่ ผู้คน ประสบการณ์ เชื่อมโยงสู่ศูนย์กลางความคิด วันหนึ่งผมอาจค้นหาพื้นที่สงบเพื่อฝังชีวิตวิญญาณไว้ หรืออาจยังอยู่กับความเคยชินแบบเดิม เมื่อถึงวันนั้น ผมจะได้อะไร คุณเองก็เช่นกัน...

เทศบาลตำบลหนองอีบุตร

ติดต่อ: เทศบาลตำบลหนองอีบุตร

161 ม.4 ตำบลหนองอีบุตร อำเภอห้วยผึ้ง

จังหวัดกาฬสินธุ์ 46240

เบอร์โทรศัพท์ 043-862380 ต่อ16